

argus

**DE STEM VAN
sprakeloze
WILDE DIEREN**

VOSSENBRIEF

STEENMARTERS

SYMPOSIUM
HOENDERACHTIGEN

KOP VAN SCHOUWEN

JAGEN ALS VORM VAN
GELUK

Inhoud Argus 90/2

H. Niesen: Naar een moreel en wetenschappelijk faunabeheer 3

Nederland slaat een modderfiguur: zij is door het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen veroordeeld in verband met de EG-Vogelrichtlijn.

H.W. de Nie: De uitbreiding van de steenmarter zet door 4

In Nijmegen wordt al jaren onderzoek gedaan naar de leefwijze van steenmarters in de stad. Henrik de Nie interviewde 'het brein' achter dit onderzoek, dr. S. Broekhuizen van het Rijksinstituut voor Natuurbeheer.

H.P. Gallacher: Jagen als buitengewone vorm van geluk 7

In het laatste verhaal in de serie Jagersargumentaties wordt een Spaanse filosoof bij de horens gevat. Ook wordt u de mogelijkheid geboden om vast in te schrijven op het boek waarin de verhalen worden gebundeld.

R. de Beer en H. van der Keur: Wilde hoenderachtigen in Nederland 10

In dit verslag van het gelijknamige symposium worden zin en onzin omtrent hoenderachtigen op een rijtje gezet.

T.J. Verstrael: Jacht Kop van Schouwen voorlopig verboden 14

Dankzij de Stichting Duinbehoud en de Vogelbescherming, die met succes een jachtvergunning aanvochten, blijft het voorlopig rustig in dit natuurmonument.

J.H.M. Eulderink: Gemeenten over vossenjacht 16

Het valt nogal mee met het 'vossenprobleem' in het westen van ons land, blijkt uit reacties van gemeenten in de kuststrook op een brief van SKF.

Kort nieuws 17

met onder meer de Meinweg, Frans en Italiaans vakantienieuws, TRAFFIC, muskusratten en het verslag van een kaderdag van SKF.

Agenda Achteraf 21

Uit 't hart: Zwanenjacht 24

Foto voorpagina:

D.A.C. van den Hoorn

ISSN 0166-5073

Argus is het kwartaaltijdschrift van de Stichting Kritisch Faunabeheer, Postbus 76,1243 ZH 's-Graveland. Argus wordt toegestuurd aan donateurs die minstens 25 gulden per jaar betalen via Postbanknummer 3522188 te Boxtel. Indien u de Stichting Kritisch Faunabeheer testamentair wenst te gedenken, gelieve u contact op te nemen met de penningmeester.

Redactie

Roelof de Beer, Josien Eulderink, Pauline de Jong, Henk van der Keur, Henrik de Nie, Wim Voortman.

Vaste medewerkers

Ene Fimmen, Hugh Gallacher.

Redactieadres

Josien Eulderink, 3e Binnenvestgracht 6E, 2312 NR Leiden.
Tel. 071-225920.

Fotoredactie

Pieter Eibers, Fons Bergersstraat 8, 5913 SJ Venlo. Tel. 077-518037.

Vormgeving

Walter Lentjes

Expeditie

Rita Stockmann

Druk

HPC, Arnhem.

Adreswijzigingen naar

Gerard van de Sande, Postbus 820,5280 AV Boxtel.

Bestuur

I. van de Abeele, R. Boeve-Bant, M.A. Brunt, H. Gallacher, F. Hess, W.L. Jansen, D.C. de Kempenaer, M. Kerres, W. Lentjes, H. Niesen, J.W.G. Pfeiffer, H. Pluijmakers, G. van de Sande, R. Stockmann, J. Webbink.

Secretariaat SKF

R. Boeve-Bant, Postbus 76, 1243 ZH 's-Graveland. Tel. 02945-1319 of 08373-16879.

Penningmeester

G. van de Sande, Postbus 820, 5280 AV Boxtel. Tel. 04113-2716.

Regiogroep Limburg

Postbus 27, 6114 ZG Susteren. Tel. 04499-2848.

Doelstelling

De Stichting Kritisch Faunabeheer is een landelijke organisatie. Het doel is een ethisch en wetenschappelijk verantwoord faunabeheer. De SKF tracht haar doel te bereiken door het verbeteren van wetten, het propageren van milieuvriendelijke beheersmaatregelen, het stimuleren van onderzoek en het kenbaar maken van onderzoeksresultaten aan beleidsinstanties en publiek.

f

Nogmaals de EG-Vogelrichtlijn

Harm Niesen

Op 15 maart jl. is Nederland door het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen in Luxemburg veroordeeld wegens het niet nakomen van de bepalingen van de EG-Vogelrichtlijn van april 1979 op het gebied van de jacht. Helaas heeft de veroordeling behalve gezichtsverlies niet veel meer gevolgen dan dat de staat de kosten van de procedure zal moeten betalen.

Het Hof had zes verschillende grieven tegen de Jachtwet:

-Zwarte kraai, kauw, ekster en Vlaamse gaai mogen, in tegenstelling tot de bepalingen in de Jachtwet, niet bejaagd worden, omdat ze niet in Bijlage n van de Richtlijn zijn vermeld;

-Voor de genoemde soorten en de houtduif is niet voldaan aan de eis dat in een ministeriële regeling is vastgelegd dat alleen bij belangrijke schade mag worden gejaagd en dat bijvoorbeeld kastvallen niet mogen worden gebruikt;

-Het zoeken, rapen en onder zich hebben van eieren van houtduif en kraaiachtigen is in de Jachtwet toegestaan, maar is volgens de Richtlijn verboden;

-Artikel 9 van de Richtlijn zegt, dat jacht op beschermde soorten alleen mag in geval van ernstige schade als er geen andere bevredigende oplossing bestaat. En dan nog alleen op beperkte schaal naar plaats en tijd en onder controle van deskundigen. De Jachtwet daarentegen kent de vergunningen van artikel 53 en 54, waarin van géén van deze voorwaarden sprake is. De praktijk is dat dergelijke vergunningen bij klachten over schade eigenlijk niet geweigerd kunnen worden;

-De Jachtwet kent ten onrechte geen verbod op het jagen vanuit vliegtuigen;

-Volgens de Jachtwet kan de minister bij wedstrijden of om honden af te richten vergunningen verlenen om met jachthonden op "wild" te jagen. De Richtlijn kent deze afwijking niet.

Op alle punten heeft het ministerie nagelaten om binnen de gestelde termijn, die in april 1981 verstreken was, zelfs maar een poging te doen de Nederlandse bepalingen in overeenstemming te brengen met de Richtlijn. De veroordeling door het Hof is dus meer dan terecht!

Er zijn evenwel ook twee regelingen van de minister die genade hebben gevonden in de ogen van het Hof. De één is van 8 augustus 1977 en regelt de openings- en sluitingstijden van de jacht. De ander is ons maar al te goed bekend: dat is de regeling van 24 februari 1987, waarbij het mogelijk werd gemaakt op brandgans, kleine rietgans en roek te schieten. Door onze Arob-procedure is dit besluit echter op 18 april 1990 door de Raad van State vernietigd! (Helaas ontbrak de tijd om hier in deze Argus dieper op in te gaan, maar in de volgende Argus komt dit zeker aan bod!). Tot onze ergernis blijkt nu dus dat het Hof vindt dat de door ons aangevochten regeling van 24 februari 1987 juridisch voldoet aan de voorwaarden waaronder mag worden afgeweken van artikel 9 van de Richtlijn ter bestrijding van schade. Op dit moment heerst er dus een tijdelijke windstille, omdat de Raad van State op heel andere juridische gronden de regeling heeft vernietigd. Of in een concreet geval aan alle voorwaarden voldaan is, zal overigens ook in de toekomst een zaak voor de Arob-rechter blijven.

Die steenmarter, die redt zich wel!

Goed nieuws: de uitbreiding van de steenmarter zet door

De gezenderde marters worden eens per week een nacht lang gevolgd.

foto Rijksinstituut voor Natuurbeheer

Henrik de Nle

In Nijmegen is de steenmarter een stadsbewoner, in Emmen, Hengelo en Maastricht waarschijnlijk ook. Van de aantallen moet men zich echter geen overdreven voorstelling maken want het aantal rondzwervende katten ligt vele malen hoger. Dus geen reden voor paniek over 'marterinvasies'. Integendeel, de aanpassing van dit roofdier aan het stedelijk milieu is een bijzonder interessant verschijnsel.

De steenmarter is een echte nachtbraker, die overdag ligt te slapen. Dat kan zijn op een donkere zolder van een rumoerige basisschool of garage, 's Nachts gaan ze 'stappen', steken soms drukke verkeerspleinen over, huppelen (in Nijmegen) rond bij de Waalbrug en snuffelen aan vuilniszakken. 'Gezien de enorme risico's die de marters lopen, valt het aantal verkeersslachtoffers mij reuze mee', zegt Sim Broekhuizen.

Dr. S. Broekhuizen van het Rijksinstituut voor Natuurbeheer (RIN) heeft het onderzoeksterrein verplaatst naar de stad, nadat hij een aantal jaren in agrarisch landschap steenmarters heeft bestudeerd. Dit onderzoek houdt in dat men volgroeide dieren uit een beperkt gebied vangt en voorziet van een halsband met kleine zender. Dankzij de moderne techniek worden de zenders steeds kleiner en sterker, dit is gunstig voor zowel het dier (geen hinder) als voor de onderzoekers. De 'gezenderde' marters worden door waarnemers eens per week een nacht lang allemaal tegelijk gevolgd.

Patat en kauwgum

Uit maagonderzoek bleek dat de steenmarter soms patatzakjes en restjes kauwgum at, als een echte stadsbewoner. Feitelijke is het aandeel menselijk afval in het menu (waaronder ook gekookte aardappels en bruin brood) van ondergeschikt belang. De rest is normaal martervoedsel, dat wil zeggen muisen, en vogels uit de stad zoals huismussen,

'Ook in de stad hoor je soms, hier zit er één, maar daar aan de overkant zit er nog één...'
foto Rijksinstituut voor Natuurbeheer

Al jaren wordt in Nijmegen onderzoek gedaan naar de leefwijze van de steenmarter. Uiteraard levert dit een hele berg interessante gegevens op. Dr. S. Broekhuizen van het Rijksinstituut voor Natuurbeheer is voorzichtig optimistisch over de kansen van de steenmarter. Een interview.

merels, tot vogels van het formaat van een volwassen Turkse tortelduif. Verder eten ze naaktslakken, regenwormen en platgeden(?) egels, maar ook fruit en bessen van bijvoorbeeld taxus en meidoorn.

Terug van (bijna) weggeweest

Tot 1900 kwam de steenmarter nog in geheel Nederland voor. Althans, er zijn vangsten verspreid over het hele land. Het is de vraag of het dier zich overal kon voortplanten. In 1947 was het dier bijna uitgestorven, reden om het in de Jachtwet te beschermen¹.

In de jaren '70 ging het nog steeds slecht met deze marter. Het jachtverbod hielp onvoldoende, er was meer aan de hand dan overbejaging. Mogelijk was biotoopaantasting de voornaamste oorzaak, net als bij het korhoen en de zeehond. Zoals zoveel dieren houdt de steenmarter van afwisselend landschap, houtwallen, ruigten, rommelige boerenerven.

Eigenaardig genoeg bleek dat in de jaren '60 elders in West-Europa de steenmarter begon toe te nemen. Ook in landen waar hij bejaagd werd. Die toename blijkt uit afschotstatistieken. Misschien kun je wel spreken van het oprukken van een ander type ('ecotype') steenmarter. Een type dat zich gemakkelijker aanpast. Want er is geen enkele reden om aan te nemen dat het agrarisch landschap er de laatste jaren voor marters op vooruit is gegaan. Het meest opvallend is het voorkomen in de stad. Dit gebeurde veel eerder in Denemarken en de Bondsrepubliek.

Maar op dit moment breidt de steenmarter zich elders ook uit. Sinds 1986 is het gebied tussen Zuid-Limburg en het Rijk van Nijmegen 'volgelopen'. Het meest spectaculaire is wel de verovering van Noordoost Nederland. Daar komt de steenmarter nu voor in streken waar hij 100 jaar niet meer is gezien. Sim is daarover voorzichtig optimistisch. 'Hij rukt daar op naar het westen met

foto Rijksinstituut voor Natuurbeheer

een snelheid van 5 tot 6 km per jaar. Soms zijn er gekke doorschieters,' vertelt hij, 'zoals op de Veluwe, waar plotseling twee mannetjes zijn waargenomen. Dat is nogal vreemd want de steenmarter heeft een geweldige hekel aan water, daarom blijven de Waal en de IJssel een enorme barrière waarover de Nijmeegse marters niet zo snel heen komen.'

Kabels en kippen

De steenmarter heeft een merkwaardige relatie met auto's. In Duitsland zijn leidingen die van onder de auto bereikbaar waren (koelsysteem) aangeknaagd. Kleine sabotage-acties tegen de heilige koe? Daarnaast zijn er de haast onvermijdelijke verhalen over kippenmoord. 'Een steenmarter valt echter geen legkippen aan, zoals een vos of een nerts, tenzij ze in een kippenhok komen waar paniek uitbreekt. Graven doet een steenmarter echter niet'. 'Hij (de steenmarter) is wel gek op eieren. In het onderzoekgebied zit een boer die is nog nooit een kip kwijtgeraakt maar wel eieren, soms wel tien!'. 'Dan zijn er natuurlijk ook jagers die roepen, er zitten er al drie in mijn jachtveld, dat wordt een ramp!'

'Ook in de stad hoor je soms, hier zit er één, maar daar aan de overkant zit er nog één en daar om de hoek ook. Dat komt omdat dit dier diverse plekje's heeft om de dag door te brengen. Hij gedraagt zich als een handelsreiziger met in iedere hoek van zijn rayon een favoriet hotelletje'. Soms heeft een steenmarter wel tien verschillende dagverblijven.

Sociaal en sexueel gedrag

De paartijd van de steenmarter valt in de voorzomer. Het wijfje krijgt echter een soort uitgestelde zwangerschap. De eicel blijft na een paar delingen eerst los in de baarmoeder zweven. De embryonale ontwikkeling start pas in het begin van de volgende winter. In maart-april worden de jongen geboren (gemiddeld drie, uitschieters tot vijf). Het wijfje zorgt in haar eentje voor de jongen. Het eigenaardige is dat moe steenmarter niet

gehecht is aan één nestplaats binnen haar territorium. Het gebeurt wel dat zij na een week of tien haar hele gezin verplaatst naar een ander plekje. De jongen worden dan in de flank vastgebeten en half lopend leidt ze haar kroost naar één van de vele (kinder-) dagverblijven in haar territorium. De jongen gaan na drie maanden zelf op voedselzoeken uit, maar zijn pas in de herfst zelfstandig. 'Die jongen hebben duidelijk een laag vangsucces. Vaak zie je ze klungelen, in een bosje springen en met veel gekraak er weer uit komen. Met niks', vertelt Sim. 'Ze eten dan hoofdzakelijk bessen en vruchten'.

Vader-zoon en moeder-dochter

Het laatste onderzoekproject heeft erg veel gegevens opgeleverd over het gebruik van het territorium door de stads-marters. Men kwam veel meer te weten over het familieleven. Hoe zij met elkaar omgaan, daarover was eigenlijk maar heel weinig bekend. Zo ontdekte men dat twee mannetjes samen maandenlang dezelfde schuilplaats gebruikten. Het was een volwassen dier en een nog niet geslachtsrijp mannetje, mogelijk vader en zoon. Het blijkt dat mannetjes zich tolerant gedragen tegenover sexueel niet actieve andere mannetjes. De gebieden waarin mannetjes huizen vertonen dan veel overlap.

Het moederdier kan onverbiddelijk zijn voor haar opgroeiend jong zoals bleek uit onderzoek aan twee 'gezenderde' steenmarters. Het moederdier en haar dochter genaamd 'Biggles' (5 maanden oud) zaten eerst overdag in hetzelfde dagverblijf, 's Nachts bleven ze ook altijd bij elkaar in de buurt. Toen Biggles bijna 8 maanden was, verliet zij voor het eerst 2 nachten lang moeder's territorium. Een week later was er een heftig gevecht tussen moe en kind. De nacht daarna verliet Biggles definitief het terrein van haar moeder.

Ingemetseld

Op zo'n moment begint de moeilijkste fase van het roofdierleven: het vinden van een eigen territorium. De dieren maken kilome-

terslange tochten. Daar waar het goed toeven is, blijkt meestal al een andere steenmarter te huizen. Meestal worden ze weggejaagd. Toch blijven ze vaak de bezette territoria bezoeken, kennelijk in de hoop dat een territoriumeigenares of -eigenaar is over(r)leden. Daarom is het zinloos om in geval van overlast een steenmarter (en hetzelfde geldt voor vos, ekster en tal van dieren die men 'lastig' vindt) te doden. De volgende bezoeker is immers al weer in aantocht. De enige manier om van dit dier af te komen is de boel netjes opruimen en gaten dichten. Als men overdag met troffel, bakstenen en cement aan de gang gaat, is de kans echter groot dat het dier wordt ingemetseld. 'Ik probeer de mensen uit te leggen dat ze dan zeker geweldige stankoverlast krijgen' zegt Sim. 'Normaal gesproken weet je nooit of de steenmarter overdag wel of niet aanwezig is. Het is herhaaldelijk voorgekomen dat we een gezenderde marter weer moesten bevrijden.'

Samenleving met de mens niet problematisch

'Is er reden om het dier tegemoet te komen, moeten we niet leren met dit roofdier samen te leven?' vraag ik. 'Dat is moeilijk te zeggen', zegt Sim. 'Net als voor planten, vogels en dieren zoals egels en eekhoorns in de stad, geldt dat de steenmarter afhankelijk is van groenstructuren. Hij heeft een soort ecologische infrastructuur nodig van bosjes, heggen en ruige onbebouwde hoekjes. Nijmegen is één van de gemeenten die alleen nog maar binnen hun bebouwde kom verder bouwen. Dat wil zeggen dat braakliggende stukken in hoog tempo verdwijnen. Dat is in het algemeen slecht voor flora en fauna, dus ook voor de steenmarter.'

En verder zijn er klachten. Meestal hebben de mensen last van herrie. Een marter op zolder geeft 's nachts een hoop gestommel. Verder slepen ze van alles mee, vooral als ze jongen hebben. Als er veel voedsel beschikbaar is, blijft er ook veel liggen. Dat geeft problemen zoals stank en vliegen. Uit een pastorie in Limburg, waar tientallen generaties steenmarters huysden, kwamen twaalf vuilniszakken rommel van zolder.

'Het komt echter ook vaak voor dat mensen helemaal niet weten dat ze met dit beest samenwonen als het zich ophoudt in een kruipruimte, een spouwmuur of een schuurtje op het erf. 'Dus we hoeven niet, zoals bij kerkuilen, iets speciaals te doen om hem te houden?' vraag ik. 'Nee, eigenlijk niet, die steenmarter, die redt zich wel. Tenminste, als we niet weer zo intolerant worden als vroeger. Zorgvuldigheid blijft geboden want we moeten niet vergeten dat het dier door overbejaging bijna uit onze fauna was verdwenen.'

1. D.w.z. de jacht voor onbepaalde tijd sluiten, net als geldt voor das, korhoen en diverse watervogels die niet in de Vogelwet staan, maar dus wel 'beschermd' zijn.

Dr. J. Wieberdink
Kudelstaartseweg 148 A
1433 GN Kudelstaart

Aan Hugh P. Gallacher
p/a Stichting Kritisch Faunabeheer
Postbus 76 1243 ZH 's-Graveland

Geachte Heer Gallacher,

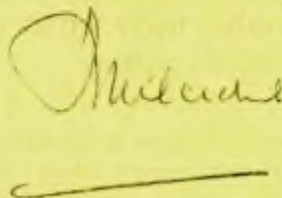
25.7.1990

Met veel waardering las ik Uw ontzenuwing van Ortega y Gasset's beschouwing over jagersgeluk. Dit te herleiden op een oertijd waarin de mens naakt en hongerig door oerbossen zwierf heb ik altijd enigszins koddig gevonden. In ons welvarend werelddeel staat daar onder meer tegenover dat jachtpartijen bijdragen kunnen leveren tot maatschappelijke carrières, op ieder niveau. Het meest ben ik echter geboeid door het feit dat duidelijke dierenvrienden hartstochtelijke jagers kunnen zijn, dat het 'geluk' van stierengevechten, paarden- en postduivenraces, sportvissen enz. nog steeds trekt en dat het vermaak aan gladiatoren lijkt te zijn omgezet in folteringen voor verschillende doelen. Anders gezegd: waarop berust wreedheid ?

Het is duidelijk dat kinderen (als dieren) onbevungen wreed kunnen zijn of misschien wel altijd zo geboren worden, hetgeen hun door onze cultuur wordt afgeleerd. Als amateur-psycholoog denk ik dat daarvoor een wreedheid in de plaats kan komen, die berust op besef van onze sterfelijkheid, anders gezegd dat 'volwassen' wreedheid gedreven wordt door een geperverteerde existentiële angst : het willen beleven van de dood. Dat is geen geluk ! maar voer voor psychiaters, die in beginsel een causale therapie van de jachtlust zouden kunnen opsporen. Maar welke leden van de Nederlandse Jagers Vereniging zijn bereid om op de psycho-analytische divan te gaan liggen voor een ziekte die door hun wordt ontkend ? Biedt de 'pouvoir de détournement', waarmee pretjagers hun hobby plegen te motiveren, een aanknopingspunt voor psychologische analyse ? Geneigd deze vragen ontkennend te beantwoorden vrees ik dat er geen andere bestrijding mogelijk is dan verbieden, .

Rest mij U te laten weten dat mijn vrouw en ik dankbare leden van Kritisch Fauna Beheer zijn vanaf de oprichting, omdat wij toen in de bossen van de Belgische Ardennen woonden, waar jagen een vanzelfsprekendheid was en, naar ik vrees, voorlopig zal blijven.

Met vriendelijke groeten,

Jagen als buitengewone vorm van geluk

In het laatste (!) verhaal in de serie Jagersargumentaties staat het zoeken naar geluk centraal. Voor sommigen schijnt jagen de hoogste vorm van geluk te zijn; maar of dat voor iedereen opgaat?

foto D.A.C. van den Hoorn

Hugh P. Gallacher

In één van de laatste hoofdstukken van zijn boek over de jacht beschrijft de Spanjaard Eduardo graaf Yebes hoe hij met een paar jagers per auto op weg is naar zijn jachtterrein. De geweren liggen achterin in foudralen en kisten. Plotseling steken twee wolven de weg over en blijven staan op enkele meters van het voertuig. Ogenblikkelijk

vindt er in ieder van de reizigers een inwendige opstand plaats. Zwaar remmen, slippen, gebrul van "waar is mijn geweer!", "geef me mijn kogels!" Eén van de jagers staat zelfs op het punt om overhaast met zijn mes het leren foudraal open te snijden.

Het wezen van wolven

De betekenis van het boek van graaf Yebes, dat zo'n halve eeuw geleden geschreven werd, is niet zozeer gelegen in dit soort anekdotes, als wel in de inleiding op het

boek. Die inleiding is geschreven door de filosoof José Ortega y Gasset. Ortega was bevriend met Yebes en schreef op diens verzoek een wijsgerige introductie op het verschijnsel jacht. Dit heeft geresulteerd in een verhandeling van maar liefst 128 pagina's, voorwaar geen korte inleiding!: Ortega staat aandachtig stil bij het wolvenverhaal van graaf Yebes, omdat hij in de overspannen reactie van de jagers de essentiële drijfveer tot het jagen herkent: "Yebes en zijn metgezellen zien vanzelfsprekend de twee wolven als 'wild', dat wil zeggen als wezens tegenover welke het enige juiste optreden is, er op te jagen (...). De mens bedenkt het niet die wolven de rol van mogelijk wild toe te kennen. Het is het dier, in dit geval de wolven zelf, die eisen dat men ze aldus beschouwt, zodat niet reage-

ren met een poging tot jagen tegennatuurlijk zou zijn.”²

Wie op het zien van twee wolven, zo vlak bij de auto, niet reageert met een poging tot jagen, handelt tegennatuurlijk, aldus Ortega. Daarmee bedoelt hij dat wolven eigenlijk dieren zijn met het vermogen de mens te ontvluchten. In wezen zijn wolven “dat wat ontsnapt”, het weerbarstige, het schuwe, dat verborgen is en onbereikbaar. Zo gaan wolven er als het ware zelf al van uit dat ze door de mens bejaagd worden. Staan ze plotseling oog in oog met een mens, dan voelen zij zichzelf automatisch “de prooi” en maken zij zelf van die mens “een jager”: “het enige juiste antwoord aan een wezen dat in de obsessie leeft van te ontsnappen aan gevangename, is een poging te doen zich er van meester te maken.”³ Hetzelfde als wat met wolven gebeurt, gebeurt volgens Ortega met alle dieren die tot het jachtwild behoren: “Elk exemplaar daarvan dat plotseling voor onze ogen in het open veld verschijnt, roept in ons die typische ontsteltenis tevoorschijn.”⁴

Dat laatste geeft al aan dat “die typische ontsteltenis” meer te maken heeft met de gewoonte van mensen om op bepaalde dieren jacht te maken, dan met het wezen van die dieren zelf. Anders gezegd: het is eerder het feit dat een dier via historische toevalligheden terecht gekomen is op een, in ieder land en in iedere tijd verschillend uitvallende lijst van bejaagbare soorten dat jagerskriebels teweegbrengt, dan dat de dieren zelf zouden eisen dat men ze als prooi beschouwt.

Jagen een gelukbrengende bezigheid

Ortega's beschouwing over het wezen van wolven is niets anders dan een beschrijving van de sensatiebelustheid van jagers. Zo'n beschrijving is bepaald niet geschikt om tot klaarheid te komen omtrent wat jagen nu eigenlijk precies voor een bezigheid is. En dat is toch wat Ortega zich ten doel stelt.

Ortega's verhandeling is getiteld “Het geluk van het jagen”, en het is dan ook zijn eerste doel aan te tonen dat “de gelukbrengende bezigheid die door de normale mens het meest op prijs gesteld wordt, de jacht is geweest.”⁵ Dit doel tracht hij te bereiken door middel van twee stellingen. De eerste stelling heeft betrekking op het wezen van de mens. De allereerste mensen moesten zich - aldus Ortega - door middel van de jacht in leven houden. De jacht heeft het oorspronkelijk menselijk leven gedomineerd en daardoor is het wezen van de mens bepaald door de jacht: “Het was dus de eerste levenswijze die de mens heeft aangenomen en dit wil zeggen (...) dat het wezen van de mens aanvankelijk was jager te zijn.”⁶

De tweede stelling legt een verband tussen dit primitieve jagerswezen en het geluk van de mens. Ortega wijst erop dat wanneer mensen mijmeren over geluk, zij altijd terugdenken aan vroegere tijd: “De hardnekkigheid waarmee alle culturen bij het fantaseren van een gelukkige tijd deze hebben geplaatst in de aanvang der tijden, in het meest primitieve tijdperk, is verbazingwek-

In kort bestek

Filosofische argumentatie:

Jagen is goed, want de mens is in wezen een jager en vindt daarin zijn geluk. Datgene waarin het geluk van de mens gelegen is, is goed.

Weerlegging:

De oorspronkelijke mens was geen jager, maar een veelzijdige verzamelaar van plantaardig en dierlijk voedsel. Daarbij komt, dat lang niet iedereen het geluk vindt in het teruggrijpen op een oertoestand (sommigen vinden het geluk juist in het streven naar iets dat in de toekomst ligt). Tenslotte is het niet waar dat alles wat mensen gelukkig maakt, goed is: sadisme, vandalisme en moordende concurrentie maken sommige mensen gelukkig, maar zijn als zodanig toch beslist niet goed te keuren.

kend.”⁷ Ook om nu gelukkig te zijn, is het nodig een vorm van leven te vinden die onze belangstelling in beslag neemt. In dit verband vertelt Ortega het verhaal van de jagers en de wolven: het is deze primitieve belangstelling voor het dier als jachtbuit, die “felle impuls, die wij van de voorhistorische mens hebben geërfd”, die ons “de grootste luxe van alle (veroorlooft), namelijk een vakantie van menselijkheid te kunnen genieten door middel van een heuse onderdompeling in de natuur.”⁸

De twee stellingen kunnen we kort samenvatten tot twee premissen. Tezamen leiden zij tot de eerste conclusie:

Premisse 1: Jagen maakt het wezen van de mens uit.

Premisse 2: In (het teruggrijpen op) het wezen van de mens is zijn geluk gelegen. Conclusie: In het jagen is het geluk van de mens gelegen.

De ware jager wil bloed zien

Daarmee is echter nog niet gezegd dat jacht ook een goede zaak is. Strikt genomen beweert Ortega ook nergens in zijn tekst dat jacht een goede zaak is. Toch wordt door jagers wel eens naar Ortega's beschouwing verwezen met het doel de jacht te verdedigen. Wie dat wil, moet met de zojuist geformuleerde conclusie dat jacht de mens gelukkig maakt, nog een stukje verder gaan: als aangetoond kan worden dat datgene wat de mens gelukkig maakt, goed is, dan is het betoog rond. Eerder niet. De vervolgrede-nering zal dus moeten luiden:

Premisse 3: In het jagen is het geluk van de mens gelegen.

Premisse 4: Datgene waarin het geluk van de mens gelegen is, is goed.

Conclusie: Jagen is goed.

Ik denk overigens dat jagers die Ortega's betoog gebruiken om de jacht te verdedigen, bepaald niet ver afwijken van de gedachtengang van Ortega zelf. Immers, uit

niets blijkt dat Ortega het gedrag van zijn vriend Yebes, voor wiens jachtboek hij zijn verhandeling schreef, ook maar enigermate afkeurt. Sterker nog, de enige kritiek die Ortega uitoefent, is gericht op tegenstanders van de jacht. Hij trekt namelijk buitengewoon fel van leer tegen diegenen die het geweer willen vervangen door de camera.

De ware jacht kan het volgens Ortega niet stellen zonder “de ruwe botsing met de ruigheid van het dier, het worstelen tegen zijn energiek verweer, het tipje orgastische (sic!) bedwelming die elk bloedvergieten in het vooruitzicht opwekt en zelfs het greintje van misdadigheid dat aan het geweten van de jager schrijnt. Zonder deze ingrediënten vervluchtigt de eigenlijke geest van de jacht.”⁹ Als het er enkel om gaat van het dier een portretje te maken (als voor een spoorbonnement, zo hoont Ortega) dan wordt het jagen een farce. De jacht met de camera is “aanstellerig”¹⁰, “kwezelarij”¹¹, “ethisch mandarijnengedoe”¹², dat past bij sentimentele Engelse dames¹³. Wie zo praat, wie zo'n gloeiende hekel aan de dag legt voor natuurfotografen, moet het jachtbedrijf wel bijzonder zijn toegedaan. Daarom houd ik het erop dat Ortega inderdaad van mening is dat de gelukbeleving van de jager een goede zaak is.

Onware premissen

De twee redeneringen steken logisch gezien goed in elkaar. De conclusie dat jagen goed is, is dus geheel en al afhankelijk van de waarheid van de vier premissen. Ik zal de premissen stuk voor stuk onder de loep nemen.

De eerste premisse - jagen maakt het wezen van de mens uit - is onwaar. De oermens was een opportunistische voedselverzamelaar in de brede zin des woords. Uit zijn gebit blijkt dat hij zowel vlees at, alsook vruchten, bessen en ander plantaardig materiaal. De mens is geen snel dier. Een professioneel jager is hij daarom nooit geweest. Aan zijn behoefte aan vlees zal hij vooral voldaan hebben door het opsporen van zieke en stervende dieren en daarnaast enigermate door het bejagen van dieren. Jacht is dus nooit “het middelpunt en de wortel” van zijn bestaan geweest, zoals Ortega meent¹⁴, eerder een bijkomende vorm van levensonderhoud. Het wezen van de mens is dus niet jager te zijn.

Ook de tweede premisse - in het teruggrijpen op zijn wezen is het geluk van de mens gelegen - is onwaar. Toegegeven, veel mensen denken dat vroeger alles beter was en zoeken inderdaad de weg naar het geluk in de nostalgie. Maar daar staat tegenover, dat lang niet iedereen terug wil naar af. Voor velen is het geluk gelegen in iets bereiken wat er nog niet is: iets maken of tot stand brengen, ontwikkelen wat nu nog niet bestaat en dus in de toekomst ligt. Ik spreek mij er niet over uit welke vorm van gelukzoeken het meeste kans op succes biedt (en al helemaal niet over de vraag of geluk eigenlijk wel een bereikbaar doel is), maar ik constateer slechts dat er op zijn minst twee richtingen zijn waarin mensen hun geluk nastreven en dat de tweede premisse (die er

foto Pieter Eibers

slechts één noemt) onvolledig en daardoor onwaar is. Dientengevolge is de conclusie - in het jagen is het geluk van de mens gelegen - ook onwaar. Er zullen wel mensen zijn voor wie deze stelling opgaat, maar de uitspraak als zodanig slaat op "de" mens in het algemeen. Met de conclusie is dus ook premisse 3 onwaar.

En tenslotte premisse 4: datgene waarin het geluk van de mens gelegen is, is goed. Als de termen "geluk" en "mens" in deze premisse met hoofdletters geschreven moeten worden, dus als het gaan om een abstracte bewering die geacht wordt in haar algemeenheid te gelden, dan kan ik er nog wel mee leven, zij het dat dit alles rijkelijk vaag is en dus eigenlijk nog niets zegt. Maar als de premisse opgevat moet worden als concrete uitspraak, die betrekking heeft op concrete mensen en situaties, dan kan ik met haar waarheid niet instemmen. Ik ken namelijk mensen die gelukkig zijn wanneer zij anderen pijn doen, kwetsen, bang maken, wegconcurreren, gek maken - het gedrag van zulke sadisten, dierenbeulen, vandalen en strebers kan ik onmogelijk goedkeuren.

Ortega's betoog bevat dus in ieder geval

De serie "kritische beschouwingen van jagersargumentaties" loopt ten einde. In de afgelopen drie jaar hebben wij de belangrijkste argumenten de revue laten passeren. Veel lezers hebben gevraagd of de artikelen gebundeld konden worden, zodat zij ze later nog eens rustig kunnen nalezen. Die bundel komt er! Dit najaar verschijnt het boek *Waarom Jagen? Twaalf argumenten tegen het licht gehouden*. De winkelprijs zal ca. f 21,00 bedragen. Lezers van Argus kunnen het boek nu reeds bestellen, en wel tegen een gereduceerde prijs. Wie vóór 15 oktober 1990 f 16,00 overmaakt op gironummer 3522188 t.n.v. penningmeester SKF, onder vermelding van *Waarom Jagen?*, ontvangt het boek franco thuis. De portokosten zijn voor rekening van SKF.

drie onware premissen. De vierde premisse is ofwel nietszeggend, ofwel eveneens onwaar. Al met al is deze onderbouwing volstrekt onvoldoende om de waarheid van de conclusie dat jacht goed zou zijn, ook maar enigermate aannemelijk te maken. Zelfs een Spaanse filosoof kan daar niets aan verhelpen. •

Noten

1. De tekst van de proloog is in het Nederlands vertaald door G. J. Geers en voor het eerst gepubliceerd in 1949 in de bundel *Zelfinkeer en verbijstering*. In 1959 is de tekst afzonderlijk uitgebracht door uitgeverij Leopolds te Den Haag onder de titel *Het geluk van het jagen*.
2. Ortega y Gasset, J., 1959. *Het geluk van het jagen*, Den Haag, p. 104.
3. *Ibid.* p. 105.
4. *Ibid.* p. 105-6.
5. *Ibid.* p. 15.
6. *Ibid.* p. 88.
7. *Ibid.* p. 98.
8. *Ibid.* p. 107.
9. *Ibid.* p. 81.
10. *Ibid.* p. 80.
11. *Ibid.* p. 107.
12. *Ibid.* p. 80.
13. *Ibid.* Vgl. o.c.p. 78-80
14. *Ibid.* p. 87.

Jagerssymposium in Wageningen

Wilde hoenderachtigen in Nederland

Het symposium leek er o.m. op gericht het uitzetten van fazanten te continueren.

foto Pieter Eibers

Roelof de Beer
Henk van der Keur

Op 23 en 24 februari jl. werd in Wageningen het symposium "De toekomst van de wilde hoenderachtigen in Nederland" gehouden, georganiseerd door de KNJV en enkele daaraan gelieerde organisaties; het was dan ook niet verwonderlijk, dat vooral de jachtaspecten van het behoud en beheer van onze wilde hoenderachtigen de meeste belangstelling kregen. Er werd aandacht besteed aan de oorzaken van de achteruitgang van het korhoen, de patrijs en de kwartel in Nederland. Vervolgens ging men in op de ecologie, het beheer en het herstel van de biotopen van de genoemde soorten en van de fazant. Ruime aandacht was er ook voor het fokken van wilde hoenderachtigen en voor de problemen bij herintroductie van deze soorten.

Tussen de regels door werd weer eens bevestigd dat de jagers zich in het defensief gedrongen voelen. Naarstig zijn ze op zoek naar een maatschappelijk draagvlak voor hun hobby door de "parallele belangen" van natuurbeschermers en jagers te benadrukken. KNJV-bioloog Siebenga verwoordde het als volgt: "Met de verontrustende achteruitgang van de wilde hoenderachtigen is oogstjacht van een vanzelfsprekendheid tot een kostbaar goed of zelfs een onmogelijkheid geworden. In de jagerswereld heeft een ecologisch denken postgevat, waarin soortenbehoud centraal staat. Behoud en herstel van hoenderbiotopen is essentieel en vereist een geïntegreerde aanpak door natuurbescherming, landbouw en jacht".

Voordat we overgaan tot onze selectie van de presentaties op het symposium, zetten we de oorzaken van de achteruitgang van de wilde hoenderachtigen in Nederland nog eens op een rijtje.

Oorzaken van de achteruitgang

Korhoen

Korhoen en patrijs hebben gedurende de 20ste eeuw sterke aantalschommelingen vertoond. Sinds de jaren '60 is er echter sprake van een voortdurende achteruitgang. Het korhoen staat nu op punt om als broedvogel uit Nederland te verdwijnen. De laatste decennia is al in verschillende

Volgens de Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging (KNJV) is de toekomst van de wilde hoenderachtigen in ons land gebaat bij biotoopverbetering én het jachtgeweer. Hoe deze twee uitersten te rijmen zijn trachtten de jagers ons duidelijk te maken op een symposium, georganiseerd door de KNJV en daaraan verwante organisaties. Twee dagen lang hebben wij ons oor in Wageningen te luisteren gelegd. De verhalen hebben ons niet overtuigd.

publikaties ingegaan op de mogelijke oorzaken hiervan. De laatste 20 jaar is het aantal korhoenders in Nederland nog sneller afgenomen dan voorheen, ofschoon de vernietiging van korhoenbiotopen door turfwinning (vroeger een belangrijke oorzaak van achteruitgang) nu geheel tot het verleden behoort. Het areaal heide nam echter ook af doordat opslag van bomen niet langer verhinderd werd door afbranden of begrazing. Verder verslechterde ook de kwaliteit van de heidegebieden. Samenstelling en structuur van de heide veranderden door drainage, plaggen en vergrassing (door hoge stikstofdepositie uit de lucht!). Bovendien ondergingen de aangrenzende akkers - voor korhoenders uiterst belangrijk - drastische veranderingen door ruilverkavelingen, mechanisatie en intensivering van de landbouw. Dit sterk gewijzigde gebruik van het cultuurland leidde tot:

- voedselgebrek voor de kuikens, die vooral in hun eerste levensdagen aangewezen zijn

op dierlijk voedsel (spinnen en insecten);
- verslechtering van de voedselsituatie voor de volwassen vogels door afname van de diversiteit aan voedselplanten;
- ontstaan van belemmeringen tussen cultuurland (voedselgebied) en heide (broedgebied). Vooral voor de jonge kuikens blijkt het vrijwel onmogelijk te zijn om sloten tussen heide en weiland over te steken. Ze kunnen daardoor hun moeder niet naar de beste voedselgebieden volgen, wat resulteert in een grote kuikensterfte en daardoor een geringe aanwas van de populatie.

Patrijs

Ook met de patrijs gaat het slecht in Nederland en in de rest van zijn verspreidingsgebied. Niettemin mag de patrijs in zijn gehele verspreidingsgebied nog steeds worden bejaagd. Over de belangrijkste oorzaak van de overal gesignaleerde achteruitgang zijn alle onderzoekers het eens: biotoopvernietiging door de ontwikkelingen van de moderne

Herstel van de korhoen populatie op de Sallandse Heuvelrug heeft hoogste prioriteit

foto Pieter Eibers

landbouw. In het kort komen die voor de patrijs negatieve ontwikkelingen hierop neer:

- door ruilverkavelingen en vergroting van percelen zijn veel heggen, houtwallen en voor machines onbereikbare hoekjes ("overhoeken") uit het cultuurland verdwenen;
- door toenemende mechanisatie sneuvelen steeds meer legsels, jongen en zelfs volwassen vogels bij het maaien, dat door het toenemende kunstmestgebruik bovendien steeds vroeger in het jaar plaatsvindt;
- door het gebruik van bestrijdingsmiddelen zijn er minder insecten en onkruidzaden, waardoor de hoeveelheid voedsel sterk is afgenomen, vooral voor de kuikens;
- veel voor patrijzen gunstige gewassen als vlas, koolzaad, klaver en luzerne zijn verdwenen of worden veel minder verbouwd. De oppervlakte die met granen wordt bebouwd is ook sterk afgenomen, terwijl voor patrijzen minder geschikte gewassen als aardappelen, suikerbieten en maïs steeds meer worden verbouwd;
- stoppelvelden van graanakkers worden al voor de winter geploegd, waardoor veel voedsel in de vorm van valgraan verdwijnt;
- veel zand- en grindwegen worden geasfalteerd, waardoor de mogelijkheid van stofbaden en het opnemen van grit verdwijnt.

Kwartel

De derde hoenderachtige, de kwartel, heeft een groot verspreidingsgebied en hoewel de aantallen lokaal sterk kunnen fluctueren, handhaaft deze soort zich in het algemeen redelijk. Als bewoner van agrarische landschappen heeft de kwartel aan potentieel leefgebied geen gebrek. Vanwege zijn trekgedrag is de kwartel ten opzichte van de overige hoenderachtigen echter kwetsbaar. Zowel in de broedgebieden als in de trek- en overwinteringsgebieden moet een toereikend aanbod van voedsel, dekking en rust zijn gegarandeerd. Door schaalvergroting en gebruik van bestrijdingsmiddelen in de landbouw en door toenemende recreatie voldoet een steeds groter areaal niet meer aan deze basisvoorwaarden. In Nederland mag de kwartel overigens niet worden bejaagd; de soort wordt volledig beschermd door de Vogelwet 1936.

Fazant

De belangrijkste bedreiging voor de fazant, de vierde en laatste hoenderachtige, vormt de jacht. Bijna overal wordt deze soort bejaagd, uitgezet en bijgevoerd. Alleen in sommige natuurreservaten wordt hij met rust gelaten en kan zich een natuurlijk populatieniveau ontwikkelen. De fazantenstand blijkt zich dan te stabiliseren op een niveau dat afhankelijk is van de draagkracht van het terrein. Ook in de duinen weet de fazant zich zonder menselijke hulp te handhaven, ondanks sterke predatie door

de vos. Achteruitgang van de fazant is meestal te wijten aan biotoopverslechtering of overbejaging.

Verskillende inzichten

De meeste presentaties op het symposium waren gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek. Dat garandeerde echter niet dat altijd de juiste conclusies werden getrokken. Bij een aantal lezingen waren op zijn minst verschillende vraagtekens te zetten. Zo betoogde dr. J.C. Reynolds (Game Conservancy) op basis van predatie-onderzoek en praktijkervaringen dat (niet gespecialiseerde) predatoren de aanwas en voorjaarsdichtheid van hoenderachtigen wezenlijk kunnen verlagen. Deze conclusie wordt volgens hem bevestigd door recent experimenteel en beschrijvend onderzoek in Engeland aan twee algemeen voorkomende soorten, de patrijs en de fazant. De aanwas van patrijzen blijkt spectaculair te stijgen bij jaarlijkse verwijdering van predatoren, terwijl ook de dichtheid aan broedparen toeneemt. In een ander gebied zou predatie door vossen tot een geschat verlies aan bejaagbare fazanten van ongeveer 30% hebben geleid. Het onderzoek oogt weinig systematisch (er is bij voorbeeld geen referentiegebied) en hult zich in vage termen. Er ontbreken de nodige parameters om te kunnen spreken van een representatief onderzoek. Zo is onder meer bekend dat het voortplantingssucces van de patrijs sterk wordt beïnvloed door het weer. Tijdens het onderzoek naar de predatie door vossen op fazanten werd in het desbetreffende gebied ook gejaagd op fazanten, wat gesjoemel met afschotcijfers eenvoudig maakt.

De heer Reynolds weert dus zo veel mogelijk predatoren van zijn jachtterrein. De toenemende maatschappelijke druk voor vergroting van de wettelijke bescherming van predatoren achtte hij dan ook een grote bron van zorg voor diegenen die

betrokken zijn bij het beheer van wilde hoenderachtigen. Twee van zijn dia's maakten zijn afkeer van vos, hermelijn en wezel duidelijk: op de ene dia toonde hij ongeveer 50 wezels en hermelijnen, gedood met klemmen (!), de andere dia liet op een grote hoop gegooide afgeschoten vossen zien.

Gelukkig waren niet alle aanwezigen in de zaal gecharmeerd van dit afzichtelijke 'ecologische' inzicht. De terreinbeheerder van de Holterberg, de heer Zandbergen, sprak uit eigen ervaring: 'Voor een verantwoord beheer van de laatste korhoenders is afschot van de vos beslist niet noodzakelijk'.

SOVON

Rob Bijlsma (Samenwerkende Organisaties Vogelonderzoek Nederland, SOVON) gaf een kort, maar gedegen overzicht van de populatie-ontwikkelingen van korhoen, patrijs, fazant en kwartel in Nederland gedurende de 20ste eeuw. SOVON organiseert systematische inventarisaties van broedvogels en wintergasten sinds respectievelijk 1973 en 1978. Deze inventarisaties worden uitgevoerd door honderden vrijwilligers en verwerkt en geanalyseerd door SOVON in samenwerking met het Centraal Bureau voor de Statistiek. Om vroegere ontwikkelingen in de populaties te kunnen aangeven zijn minder betrouwbare gegevens, zoals ring- en afschotgegevens gebruikt. Het korhoen is vrijwel uitgestorven: in 1989 werden nog slechts 29 hanen in 2 populaties geteld. De patrijs blijkt plaatselijk met zo'n 50% in aantal afgenomen of zelfs helemaal verdwenen te zijn. De kwartel is in deze eeuw nooit een talrijke broedvogel geweest, hoewel in sommige jaren relatief hoge aantallen werden waargenomen.

Het korhoen

Korhoenskundigen onderscheiden verschillende typen: het "laagland"- en het "hoogland"-type. Uit genetisch oogpunt

spreekt men over het Scandinavische, Alpen-, Poolse en Nederlandse type en het type dat voorkomt in Schotland en Wales. De verschillen in leefwijze en verspreiding van deze ondersoorten kunnen sterk variëren, wat een discussie over herintroductie van het korhoen in Nederland zeer moeilijk maakt.

Hoe ingewikkeld de ecologie van het korhoen is, bleek o.a. uit de presentatie van dr. P. Angelstam (Universiteit van Uppsala, Zweden). Hij toonde aan dat conclusies uit populatiedynamisch onderzoek afhankelijk zijn van de gehanteerde ruimte- en tijdschaal. Op grotere ruimtelijke schaal wordt de verspreiding van korhoenders bepaald door de grootte en ligging van de geprefereerde terreintypen. De dichtheid op deze plaatsen is sterk afhankelijk van het aanbod van de belangrijkste voedselplanten. Binnen een enkele populatie en op korte termijn blijkt variatie in broedsucces de belangrijkste oorzaak van schommelingen in de voorjaarsdichtheid. Op langere termijn is deze invloed echter ondergeschikt aan landschappelijke veranderingen. Uit dit onderzoek komt als belangrijkste conclusie naar voren dat een diepgaand inzicht in de populatiedynamica alleen te verkrijgen is wanneer de betrokken soort zowel in arme als rijke leefgebieden en gedurende verscheidene jaren voldoende bestudeerd wordt. Overigens gaat het in Zweden goed met het korhoen.

Niet alleen in Nederland gaat het slecht met de patrijs.

foto Arnoud B. van den Berg

In Nederland lijken de zeer kleine resterende populaties in Noord-Brabant gedoemd om te verdwijnen, terwijl de populatie van de Sallandse Heuvelrug zich in een kritiek stadium bevindt. Drs. F.J.J. Niewold (Rijksinstituut voor Natuurbeheer) deed aanbevelingen voor herstel van de Nederlandse korhoenbiotopen. Herstelmaatregelen zouden zich volgens hem moeten richten op kerngebieden rond heide- of hoogveengebieden met een omvang van ten minste 1000 ha. Aangrenzende landbouwgebieden zouden weer een "korhoenvriendelijk" aanzien en beheer moeten krijgen. Repopulatie met het oorspronkelijke ecotype zal uiteindelijk noodzakelijk blijken. De hoogste prioriteit heeft het herstel van de populatie op de Sallandse Heuvelrug, die geheel van de heide afhankelijk is. Dit vereist het kappen van grote oppervlakten bos (zowel opslag- als produktiebos) ten behoeve van de uitbreiding van open heidevegetaties. De heide ter plaatse regeneert snel en is erg gevarieerd in structuur en samenstelling. In de overgangsfase naar dit herstel is een kleinschalig heidebeheer van belang, naast het tegengaan van al te grote andere belemmeringen, waaronder recreatie en het verkeer.

Dr. J. den Hollander (Directie Natuur-, Milieu- en Faunabeheer) lichtte het overheidsbeleid toe vanuit het Nationaal Natuurbeleidsplan (NBP). Het korhoen behoort tot de groep soorten die in de planperiode (1989-1997) extra aandacht krijgen bij het nemen van soortgerichte maatregelen, de opstelling van soortbeschermingsplannen en/of de ondersteuning van activiteiten van particulieren.

Van herintroductie op korte termijn, bijvoering of afname van de predatiedruk zal volgens hem beslist geen sprake zijn. Dergelijke handelingen passen niet in een soortbeschermingsplan en moeten worden afgewezen als symptoombestrijding. Het overheidsbeleid is enerzijds gericht op een ecologisch verantwoorde infrastructuur en anderzijds op soortenbehoud, een tweesporenbeleid dus.

Als belangrijkste oorzaken van de achteruitgang van het korhoen noemde Den Hollander de afname van de reproductie en van het leefgebied. Deze verslechtingen zijn het gevolg van achterstallig onderhoud van heidevegetaties, zure regen en de intensivering van het gebruik van de aangrenzende landbouwgebieden (vooral het gebruik van kunstmest).

Tijdens de discussie werd er door jagers gepleit voor het bejagen van zwarte kraai, vos, havik en verwilderde huiskat om een betere populatie te verkrijgen. Den Hollander merkte daarop op, dat juist verbetering van het leefgebied zal leiden tot een vermindering van de predatiedruk. Bestrijding van de havik zag hij niet als taak voor de overheid. De jacht op de andere predatoren vond hij een zaak voor de terreinbeheerders.

Gedurende de discussie over herintroductie werd het plan geopperd om de contacten tussen terreinbeheerders en onderzoekers in de verschillende landen te versterken, waardoor een betere coördinatie van projecten met korhoenders mogelijk wordt. De meningen over de mogelijkheden tot repopulatie liepen sterk uiteen. Niewold wees het kweken van korhoenders in gevan-

Vanwege zijn trekgedrag is de kwartel kwetsbaar, al handhaaft hij zich redelijk.

foto Theo Jacobs

genschap af, omdat het Nederlandse ecotype moeilijk te houden is. Introductie van het Schotse ecotype zou volgens hem op lange termijn wel kansen bieden vanwege de vele overeenkomsten met het Nederlandse ecotype. Er is echter nog een lange weg te gaan voordat er weer sprake kan zijn van geschikte biotopen voor korhoenders.

De patrijs

De meeste presentaties over de patrijs kwamen uit de hoek van de Game Conservancy, een jagersorganisatie uit Engeland. De invloed van de jacht op de achteruitgang van de patrijs kwam daardoor niet aan de orde. Helaas ontbraken ook betrouwbare afschotcijfers.

Het kweken en uitzetten van patrijzen is in Engeland een oude traditie, evenals van fazanten. Hoewel het uitzetten resulteert in een directe toename van het aantal geschoten vogels, vertonen de uitgezette vogels een veel lager broedsucces en een hogere sterfte dan hun wilde soortgenoten. De Game Conservancy probeert inzicht te krijgen in de oorzaken hiervan om het broedsucces en de overlevingskans te vergroten. Er loopt zelfs een onderzoek naar de ontwikkeling van het anti-predatorgedrag bij patrijs en fazant.

Evenals het korhoen maakt ook de patrijs deel uit van het soortbeschermingsbeleid en het doelgroepenbeleid van het NBP. Daartoe heeft de overheid het zogenaamde Herstelplan Leefgebieden Patrijs (HLP) gepresenteerd. In dit plan zijn maatregelen geformuleerd die moeten leiden tot het behoud en de ontwikkeling van natuurwaarden in het akkerbouwgebied. Het richt zich vooral op het verbeteren van de permanente dekking voor de patrijs door het gebruik van pesticiden aan de randen van de percelen te verminderen. Drs. P.J.A. Soons (Directie Natuur-, Milieu- en Faunabeheer) verwacht bij de praktische uitvoering van het plan de nodige inspanningen van de jachthouder. Dit moet worden bereikt door het geven van voorlichting, bijvoorbeeld door het opzetten van voorbeeldprojecten en cursussen en het uitgeven van brochures en publikaties.

De Stichting Behoud Natuur en Leefmilieu is in samenwerking met de KNJV reeds begonnen met het ontwikkelen van een voorbeeldproject en ontvangt daarvoor financiële steun van het rijk. Het project zal gedurende 5 jaar in 5 akkerbouwgebieden in praktijk worden gebracht. Dit nieuwe akkerlandbeheer moet navolging krijgen en wellicht op termijn worden opgenomen in overheidsregelingen.

Uit de zaal werd opgemerkt dat het hier eigenlijk gaat om het afkopen van de eigen verantwoordelijkheid. Nota bene in hetzelfde NBP zijn de akkerbouwgebieden waar het eigenlijk om gaat, buiten de voor-

gestelde ecologische hoofdstructuur gehouden en daarmee feitelijk opgegeven. Deze akkers zijn namelijk gelegen op zandgronden die bij uitstek zuurgevoelig zijn.

Discussie

Zoals reeds ter sprake kwam werd er uit jagerskringen voortdurend op gewezen, dat predatoren als havik, zwarte kraai, vos en verwilderde huiskat een grote bedreiging vormen voor de wilde hoenderachtigen in ons land. Ook in de einddiscussie kwam dit weer naar voren. Vooral de hetze tegen de havik laaide weer op. Op grond van tendentieuze onderzoek wordt in KNJV-publikaties de havik aan de schandpaal genageld, als zijnde dé bedreiging voor de patrijs. Hoe belachelijk deze stelling is bewijst de dramatische achteruitgang van de patrijs in het noorden en westen van ons land, waar vrijwel geen haviken tot broeden komen. Bovendien gaat de patrijs in Engeland, waar de havik helemaal niet voorkomt, minstens zo hard achteruit als in Nederland.

Dr. Yves Lecocq van de Europese jagersfederatie bestond het zelfs de mening te ventileren dat de "elf-soortenactie" niet past in het juridisch kader van het natuurbehoud. Volgens art. 2 van de EG-Vogelrichtlijn is jacht immers "neutraal". De jacht op onschadelijke vogels is dus geoorloofd, was zijn redenering.

Veel discussie was er ook over het uitzetten van fazanten. In Nederland is dit ten behoeve van de jacht nog altijd toegestaan. De jagers hebben veel onvrede met de plannen van minister Braks om het aantal vergunningen voor het uitzetten van fazanten te beperken. Het symposium leek er onder meer op gericht om het uitzetten van fazanten te continueren.

De thans in ons land voorkomende fazant is een mengvorm van allerlei rassen en

kweekvormen. Op het symposium toonden jagers belangstelling voor herintroductie van het originele raszuivere wildtype (*Phasianus colchicus colchicus*). Deze blijkt voor de jacht "sportiever" dan de huidige mengvorm (voornamelijk *Phasianus c. mongolicus*). Het is een betere vlieger, meer een bosbewoner en hij vertoont een beter afweergedrag tegen predatoren.

In het kort

Samenvattend kunnen we vaststellen dat de belangen van jagers en natuurbeschermers gezinszins parallel lopen. De pleidooien van jagers voor bestrijding van predatoren en hun nietsontziende streven naar uitzetten van soorten zijn een treffende illustratie hiervan. Bestrijding van predatoren heeft geen enkele zin, omdat zij zeker niet de oorzaak zijn van de achteruitgang van hoenderachtigen. Biotoopbescherming is voor het behoud van in elk geval de patrijs en het korhoen een eerste vereiste. Uitzetten is bij uitstek symptoombestrijding zolang de oorzaak van de achteruitgang niet is weggenomen. En zelfs dan is terughoudendheid geboden. Eerst zouden deze soorten de kans moeten krijgen om zich, indien mogelijk, op natuurlijke wijze te herstellen. Uiteraard past jacht op geen enkele manier in dat streven. De jacht op de patrijs moet dus onmiddellijk gesloten worden. Ofschoon gedegen wetenschappelijk onderzoek naar de invloed van de jacht op deze soort ontbreekt, ligt het voor de hand dat jacht op de kwetsbare populatie van de patrijs in ons land funest is. Ook de jacht op de fazant moet zo snel mogelijk worden verboden, zodat deze soort de kans krijgt een volwaardig deel van de fauna te worden. Uitzetten van fazanten, die zich prima kunnen handhaven, is vanzelfsprekend helemaal uit den boze.

Succesvolle actie Stichting Duinbehoud en Vogelbescherming Jacht Kop van Schouwen voorlopig verboden

Theo Verstrael

Aan de westkant van het Zeeuwse eiland Schouwen-Duiveland strekt zich het ca. 3000 ha grote duingebied "De Kop van Schouwen" uit, die de vruchtbare kleipolders beschermt tegen de soms al te hongerige zee. In dit gebied kan nog de vrijwel complete successiereeks van natuurlijke duinbiotopen worden aangetroffen, van open pioniervegetaties en duingraslanden tot dichtbegroeide duinkammen, afgewisseld met duinvalleien waar het struweel tot manshoog is uitgegroeid. In het noordoosten liggen de unieke vroongronden, begraasde binnendingraslanden met weinig relief maar wel met een zeer rijke vegetatie. Het natuurlijke eindstadium, een eikenberkenbos, ontbreekt echter vrijwel volledig.

In dit grote gebied, waarvan sommige delen mystieke namen dragen als "Verklikkerduinen" of 'Het Zeepe', komt een rijke schakering aan diersoorten voor. Tot de regelmatige broedvogels behoren o.a. steenuil, zomertaling, paapje en grauwe klauwier (!) terwijl incidenteel velduil, nachtzwaluw, europese kanarie en cetti's

Dankzij de Stichting Duinbehoud en de Vogelbescherming is het deze zomer en waarschijnlijk ook komende herfst rustig in het natuurmonument De Kop van Schouwen. Zij vochten met succes een jachtvergunning aan waarmee onder andere houtsnip en ree mochten worden afgeschoten. De twee organisaties voerden aan dat eerst maar moest worden aangetoond waarom er weer zo nodig moest worden geschoten. Dat konden de jagers (natuurlijk) niet en dus moesten de geweren voorlopig in de mottenballen!

foto Albert Salman

zanger tot broeden komen¹. Ook de zoogdierfauna mag er zijn: naast het alom tegenwoordige konijn bevolken haas, ree, egel, hermelijn en wezel het terrein. Opvallende afwezige is nog altijd de vos, die in zijn huidige uitbreiding kennelijk toch wordt tegengehouden door de voormalige Zeeuwse zeearmen.

Natuurmonument

Waardevolle natuur op een grote oppervlakte is schaars geworden in Nederland en moet dan ook goed worden beschermd. Eén van de instrumenten die de overheid hierbij ter beschikking staat is aanwijzing van een gebied tot Beschermd (bij gronden die in particulier bezit zijn) of Staatsnatuurmonument (bij gronden in eigendom van de Staat der Nederlanden) in het kader van de Natuurbeschermingswet. In 1978/79 viel aan

de particuliere gronden in de Kop van Schouwen de eer toe om te worden aangewezen als Beschermd Natuurmonument, waarna in 1988 ook de staatsgronden als Staatsnatuurmonument hieraan zijn toegevoegd. Deze aanwijzing werd o.a. ingegeven door de gegronde vrees dat het alsmaar toeneemende toerisme in dit deel van Zeeland (met vakantiecentra als Renesse en Haamstede) een vrijwel onhoudbare druk op het zeer waardevolle natuurgebied zou leggen. Nieuwe aanslagen op het duingebied, die flora, fauna en landschap zouden aantasten (bijvoorbeeld uitbreiding campings, nieuwe paden), werden met de aanwijzing voorkomen. Activiteiten die reeds lang in het gebied plaatsvonden konden echter doorgaan, ook al zou enige schade worden veroorzaakt door die activiteiten.

Volgens de wildbeheerseheid Schouwen kwam de houtsnip door toedoen van het ministerie van LNV in de vergunning terecht,
foto Theo Verstrael

Jacht in het natuurmonument

En daarmee zijn we dan meteen bij de kern van dit artikel aangekomen. Want niet alleen recreanten en/of natuurbeschermers voelen zich tot het gebied aangetrokken, ook de heren jagers hadden hun begerig oog al lange tijd op de Kop van Schouwen gericht. Het gebied vormt immers samen met de achterliggende polders een prachtig en vooral rijk geheel; een goed gevuld "tableau" was verzekerd. In maart 1989 vroegen de jagers, verenigd in de Wildbeheerseheid Schouwen-Duiveland, weer een jachtvergunning voor het gebied aan bij het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Hun oude vergunning, die drie jaar geldig was geweest, was inmiddels verlopen. Eén van de voorwaarden in de oude vergunning was dat het gevoerde jachtbeleid in het nieuwe wildbeheersplan moest worden getoetst aan de beleidslijnen, die het Ministerie had opgesteld in de beheersvisie Kop van Schouwen. De belangrijkste beleidslijnen in de beheersvisie waren:

- a. waarborgen van de rust, met name tijdens het broedseizoen en tijdens de vogeltrek;
- b. regulering van het aantal Individuen dient in het kader van natuurbeheer zo veel mogelijk door natuurlijke factoren plaats te vinden;
- c. wanneer beheer van het natuurmonument is gericht op spontane ontwikkeling van een zo compleet mogelijk ecosysteem met een hoge mate van zelfregulatie zal alleen vergunning voor bejaging worden afgegeven wanneer deze jacht uit oogpunt van natuurbeheer of beperking van wildschade noodzakelijk is,
- d. de uitoefening van de jacht mag de wezenlijke kenmerken van het natuurmonument niet aantasten.

Dit geheel aan mooie woorden overziend zou de indruk kunnen ontstaan dat de wildbeheerseheid serieus werk zou moeten gaan maken van die toetsing om voor een nieuwe vergunning in aanmerking te komen. Gelukkig was de directie Natuur, Milieu en Faunabeheer zo vriendelijk om te helpen bij het opstellen van het wildbeheersplan zodat de kans groot was dat de vergunning zou worden afgegeven. En ja hoor, in september 1989 kwam de beslissing van het Ministerie: voor een nieuwe periode van 3 jaar werd vergunning verleend. Blijkbaar kon de jacht in het natuurmonument de toets der kritiek glansrijk doorstaan.

Protesten uit de natuurbescherming

Bij nadere beschouwing van de ministeriële beslissing stijgt echter de verbazing over de positieve beslissing om spoedig om te slaan in verontwaardiging. Ten eerste wordt nergens enige moeite gedaan om aan te tonen dat deze jacht noodzakelijk is (dat kunnen ze natuurlijk ook niet aantonen!). De Minister zelf concludeert

nota bene o.a. dat "op onderdelen een betere onderbouwing van de jacht wenselijk wordt geacht". Verderop wordt uitgebreid ingegaan op de bejaging van de houtsnip. Voor deze schuwe, in Nederland steeds zeldzamer wordende broedvogel wordt ook vergunning tot bejaging afgegeven ondanks dat allerwegen bekend is dat deze soort geen schade aanricht en in aantal achteruit gaat. Gegevens over de effecten van bejaging van de houtsnip op de rust- en foerageerfunctie van de Kop van Schouwen voor deze soort ontbreken. Juist deze functie was een belangrijke overweging om het gebied als natuurmonument aan te wijzen! Kortom, heren jagers, ook al is uw huiswerk belabberd gedaan, ga toch maar gewoon je gang.

Als klap op de vuurpijl krijgt de wildbeheerseheid tevens vergunning om in de periode 1 mei -1 september op reebokken te schieten. Zouden de ambtenaren op het Ministerie nou echt niet weten dat er dan tienduizenden vogels druk doende zijn om eieren uit te broeden en hun jongen groot te brengen en weinig behoefte hebben aan rondfluitende kogels?

Dit zoveelste staaltje ambtelijk wanbeleid heeft de Stichting Duinbehoud en Vogelbescherming aangezet om een krachtig protest te laten horen. In november 1989 tekenden zij protest aan bij de Raad van State tegen de vergunningafgifte. Als belangrijkste argumenten voerden beide organisaties aan dat het Ministerie heeft nagelaten om aan te geven waarom afschot noodzakelijk is in het natuurmonument. Bovendien achtten zij het van groot belang dat het afschot wordt gespecificeerd naar aantal, plaats, tijd en effectiviteit van uitvoering. Dat zijn precies de criteria die in het wildbeheersplan hadden moeten worden getoetst maar waarover met geen woord werd gerept.

Jagers in het nauw gebracht
Omdat de Kop van Schouwen een natuurgebied is, dat valt onder de Natuurbe-

schermingswet, had het beroep van Duinbehoud en Vogelbescherming een schorsende werking. Zolang de Kroon geen definitieve uitspraak heeft gedaan over de toelaatbaarheid van jacht in een natuurmonument, is jacht slechts toegestaan wanneer de jagers de noodzaak van bejaging kunnen aantonen. Tijdens een zitting van de Raad van State in februari jl. heeft de wildbeheerseheid uiteraard geprobeerd om die noodzaak boven tafel te krijgen om zo de schorsende werking te ontduiken, maar verder dan 1 onduidelijk geval van wildschade kwamen zij niet. Allerm minst overtuigd besloot de Raad van State daarom om de schorsende werking van het beroep van de Stichting Duinbehoud en Vogelbescherming niet op te schorten. Kortom: tot de definitieve Kroonuitspraak, die pas over vele maanden tegemoet wordt gezien, is jacht in het natuurmonument Kop van Schouwen niet toegestaan. Eindelijk lijken ook de konijnen, houtsnippen, zwarte kraaien, eksters, eenden en reeën de rust te krijgen waarop zij gezien de status van het gebied alle recht hebben.

Inmiddels voelt de wildbeheerseheid zich van alle kanten aangevallen. Tenslotte hadden zij met steun van het Ministerie het wildbeheersplan opgesteld dat, bij gedegen juridische toetsing, van geen kanten blijkt te voldoen. Zij voelen zich extra in de kou gezet omdat zij, naar eigen zeggen, niet blij waren met het bejagen van de houtsnip. Dat deze soort toch in hun wildbeheersplan terecht is gekomen, zou vooral op initiatief van het Ministerie zijn gebeurd (waar blijkbaar de ware natuurbeschermers werken!). Door de uitspraak van de Raad van State zijn hen vooralsnog alle mogelijkheden tot jacht ontnomen. Misschien, heren jagers, is het een idee om voortaan alleen gewapend met een vogelboek en een verrekijker het gebied in te trekken...? •

1. Werkgroep Avifauna Natuur- en Vogelwacht Schouwen-Duiveland, 1986. De vogels van Schouwen-Duiveland. Zierikzee.

Josien Eulerink

In de pers verschijnen regelmatig berichten die de indruk wekken dat het westelijk deel van ons land wordt bedreigd door een steeds maar groter wordende populatie van vossen. Door bepaalde groeperingen wordt iedere gelegenheid te baat genomen om de vos in discredit te brengen. Zo zou de vos verspreiding van hondsdolheid en geelziek (een ziekte van bloembollen) in de hand werken, de bodembroedende vogels uitroeien en voortdurend kippenhokken leegplunderen. Dergelijke ongenueanceerde geruchten lijken te zijn gericht op het bejaagbaar houden of maken van vossen. De hardnekkigheid waarmee zulke berichten steeds weer opduiken, brengt echter het risico mee dat gemeentebesturen het spoor bijster raken.

Brief

Om eventuele misvattingen recht te zetten, zond SKF in augustus 1989 een brief naar 64 gemeentebesturen gelegen in de kuststreek of betrokken bij het beleid in duingebieden (bijvoorbeeld Amsterdam). De brief, die was opgesteld door vossenspecialist Gert van Oort, verschaftte enige informatie over de vos, gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek van J.L. Mulder c.s. naar de leefwijze van de vos in het Noordhollands Duinreservaat (zie ook Argus 1989/1). Ook werd verwezen naar de Engelse situatie, waar de vos reeds lang in stedelijke agglomeraties een biotoop heeft gevonden zonder dat hij veel overlast bezorgt.

De gemeenten werd verzocht, indien er jacht op vossen plaatsvindt, het jachtbeleid te heroverwegen en te toetsen aan huidige wetenschappelijke inzichten, óók wanneer het jachtrecht op gemeentegronden is verpacht. Bovendien werd gevraagd aan SKF te melden welk beleid zij voeren ten aanzien van de vos en of er een faunabeheersplan is.

45 reacties

Van de aangeschreven gemeenten hebben 19 niet gereageerd of volstaan met de mededeling dat de brief op een later

De feiten:

- niets wijst erop dat de vossenstand ongelimiteerd toeneemt, integendeel, er lijkt een stabilisatie op te treden;
- eventuele verspreiding van hondsdolheid is tegen te gaan door de vossen te vaccineren;
- het aantal bodembroedende soorten blijkt nauwelijks af te nemen;
- wanneer kippen in een goed kippenhok zitten kan de vos er niet bij;
- dat mensen ook in de bebouwde kom wel eens vossen zien is op zich niet alarmerend, aangezien zich in Engelse steden ook vossen ophouden zonder dat zij veel overlast veroorzaken.

In augustus vorig jaar zond SKF een brief naar gemeenten in het westen van ons land over de jacht op vossen en (het ontbreken van) de noodzaak daartoe. Uit de reacties van de gemeenten blijkt dat er langs de kust kennelijk nauwelijks sprake is van een vossenprobleem, hoewel sommige kranteberichten het omgekeerde zouden doen geloven.

Gemeenten over vossenjacht

foto Arnoud B. van den Berg

tijdstip nog zal worden behandeld.

Van de 45 gemeenten die al wel hebben gereageerd zeiden er 16 dat er geen of nagenoeg geen vossen op hun grondgebied voorkomen. In zo'n geval ligt het dus ook niet zo voor de hand om een beleid te voeren ten aanzien van de vos. Toch waren er twee gemeenten (Goes en 's-Gravenzande) die desondanks al wel hebben besloten om de jachthuurovereenkomsten aan te passen, zodat de jacht op vossen wordt uitgesloten, mochten zij zich in de toekomst in de omgeving gaan ophouden!

Zeven gemeenten hebben laten weten dat er in de gemeente geen jacht op vossen plaatsvindt. Eén daarvan, de gemeente Limmen, zei erbij het eens te zijn met de zienswijze van SKF. Uit de andere zes brieven was niet op te maken of het een principiële keuze betrof.

De gemeenten Zandvoort, Hillegom en Den Helder vormden een hoofdstuk apart. Zij meldden principieel geen gronden uit te geven voor bejaging. Zandvoort en Den Helder berichtten voorts dat er wel eens van gemeentewege wordt gejaagd. Zandvoort vraagt (om de plezierjacht een halt toe te roepen) uitsluitend voor drie ambtelijke jagers een vergunning aan, opdat deze in geval van schade (en alleen dan) kunnen optreden.

Twee gemeenten zeiden niet over jachtgrond te beschikken. Of er in de gemeente niet gejaagd wordt of dat er wel

gejaagd wordt maar de grond of het jachtrecht niet in handen is van de gemeente, kwam uit de brief niet duidelijk naar voren.

Drie gemeenten schreven dat zij weliswaar wel een jachtveld in de gemeente hebben, maar dat deze niet in eigendom of niet in beheer is van de gemeente. Zo heeft bijvoorbeeld Wassenaar een vrij grote populatie vossen in haar duingebied, maar dit gebied wordt grotendeels beheerd door Staatsbosbeheer en het Duinwaterleidingbedrijf Zuid-Holland. Het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij verleende jachtvergunningen voor dit duingebied.

Twee gemeenten volstonden met de mededeling dat 'de problematiek' niet in de gemeente speelde, zonder hier een toelichting bij te geven.

Van de overige 11 gemeenten werd in twee gevallen volstaan met de mededeling dat de brief voor kennisgeving was aangenomen. Van de resterende gemeenten werden de volgende reacties opgetekend:

-Beverwijk gedooft de vossen omdat er slechts incidentele klachten over zijn.

-Bloemendaal deelt mee dat zij "diverse landgoedeigenaren alhier in hun faunabeheer kritisch volgt" (wat dit dan ook moge inhouden).

-Brielle heeft thans nog geen beleid maar is doende nieuwe jachtovereenkomsten aan te gaan en overweegt een beleid ten aanzien van de vos hierin te integreren.

-Callantssoog zei te hopen op een goede dialoog tussen SKF en Natuurmonumenten over het beleid van Natuurmonumenten ten aanzien van de vos in het Zwanenwater. Hier is men ertoe overgegaan de vos weer te bejagen, nadat afrastering van de lepelaarskolonie op niets uitliep, doordat de lepelaars gingen verkassen.

-Westvoorne erkent het belang van de vos in het ecosysteem maar heeft besloten voorsnog niet tot het nemen van maat-

KORT NIEUWS

Meinweg wordt Nationaal Park!

Ofwel, hoe zit dat eigenlijk met onze Nationale Parken?

Met een slakkegang komen in Nederland Nationale Parken tot stand. In 1975 werd besloten dat er Nationale Parken in Nederland zullen komen. Veertien jaar later, in 1989, wordt Schiermonnikoog ons eerste échte Nationale Park. Daarnaast zijn er nu zes Nationale Parken in oprichting: De Groote Peel, Het Dwingelderveld, De Weerribben, De Biesbos, De Hamert en De Meinweg. Het Meinweggebied in Midden-Limburg is 2 mei jl. tot Park in oprichting verklaard.

Nederland slaat internationaal een pover figuur met de instelling van Nationale Parken. Het is in ons land echter waanzinnig moeilijk om een landschapspark te maken in gebieden waarin mensen wonen en waar landbouw wordt bedreven. Wel hebben we natuurreservaten en vooral reservaatjes, maar daar wonen nauwelijks mensen. Nationale Parken komen moeilijk van de grond, omdat de boeren, hoewel een kleine minderheid van de bevolking, een relatief grote stem in de regering hebben. Al tientallen jaren hebben de landbouworganisaties daarin 'hun' man in de vorm van een christendemocratisch politicus als landbouwminister. Landbouwbelangen worden traditioneel veel effectiever behartigd dan natuurbeschermingsbelangen.

Nu natuurbeheer ook nog eens onder datzelfde ministerie valt, lijkt de ramp nog groter. Het is overduidelijk dat de landbouw is ontaard tot één van de grootste landschapsvernietigende activiteiten. Maar er is hoop, de demonstrerende tractoren met hun berijders bewijzen dat het Groene Front wankelt. Het lobby-circuit loopt wat stroever en dat is misschien goed nieuws. Het wachten is op een minister met werkelijk brede visie op de problematiek van landbouw en

natuurbehoud, en niet een marionet van het boerenbelang. De landbouworganisaties beginnen de greep op hun achterban te verliezen. Ze opereren niet meer als één gesloten front via één politieke partij, maar proberen het nu ook via acties op straat. Daardoor wordt landbouwpolitiek een openbaar 'issue' en geen gedoe van herenakkoorden achter gesloten deuren, met 'onbespreekbare' maatregelen zoals de veestapelreductie. Een slim politicus kan daar gebruik van maken en kan theoretisch meer doen in het voordeel van een beter milieu en natuurbeheer, want daarvoor bestaat echt een groot draagvlak onder de bevolking. Misschien krijgen we dan ook nog wel eens zes 'echte' Nationale Parken.

HdN

Decentralisatie

Het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij laat weten dat een aantal taken op het gebied van de Jachtwet, waaronder de veel misbruikte ontheffingen krachtens artikel 53 en 54 (rotganzen!), zullen worden gedelegeerd naar provinciale instellingen. Voor deze zaken moet men zich nu wenden tot de zogenaamde provinciale directies Landbouw, Natuur en Openlucht recreatie. De verandering zal op 1 juli 1990 ingaan.

foto Arnoud B. van den Berg

regelen over te gaan.

-Zijpe meldt dat naar aanleiding van de brief van SKF het beleid is getoetst (al is mij de uitkomst daarvan niet duidelijk geworden)

De enige gemeente die de jacht op de vos zonder meer toestaat blijkt Schoorl die, in weerwil van de wetenschappelijke bevindingen, van mening blijft dat de vogelstand drastisch afneemt door de hoge vossenstand.

Motiverend

Uit de reacties van de kustgemeenten (met uitzondering van Schoorl) blijkt dat van een problematiek rond de vos in de duinstreek kennelijk nauwelijks sprake is. Paniekzaaiende artikelen in de pers zijn dan ook niet erg realistisch. Uit de reacties blijkt ook dat de meeste gemeenten (nog) geen eigen beleid voeren. Bovendien werd slechts één keer het bestaan van een faunabeheersplan gemeld; voor de vos was daarin echter geen plaats ingeruimd.

Op een aantal gemeentebesturen heeft de brief een positief motiverende invloed gehad. Dit heeft in verscheidene gevallen geleid tot concrete besluiten of goede voornemens, zoals bijvoorbeeld in 's-Gravenzande en Brielle. Hopelijk zal in de kuststreek spoedig algemeen geaccepteerd zijn dat de vos nu deel uitmaakt van de natuur aldaar en zullen gemeentebesturen die in de toekomst wellicht nog geconfronteerd gaan worden met vossen op hun grondgebied zich bij het ontwikkelen van hun beleid baseren op ter beschikking staande wetenschappelijke bevindingen.

Met dank aan Gert van Oort, zonder wie deze gegevens nooit boven tafel waren gekomen.

foto Pieter Eibers

Zandhagedis (Meinweg) foto Pieter Eibers

Privatisering van de muskusrattenbestrijding?

Als het aan de firma Bisam ligt, komt de muskusratbestrijding voor een groot deel in handen van het bedrijfsleven. Onlangs deed zij een voorstel hiertoe aan de minister. De gedachte aan privatisering brengt de gemoederen van de huidige, ambtelijke vangers aardig in beroering. Er wordt veel over en weer gepraat. Aan het nut van de bestrijding wordt echter niet getwijfeld. De vraag hoe de kosten van die bestrijding zich nu verhouden tot de hoeveelheid schade die op deze manier wordt voorkomen, wordt over het hoofd gezien. Dergelijke vragen blijken nog steeds taboe te zijn.

De in Nederland voorkomende muskusratten zijn afkomstig van Belgische fokkerijen. In 1941 werd de eerste rat gevangen bij Valkenswaard. In 1948 werd de eerste full-time rattenvanger door het Rijk aangesteld. Sindsdien is het aantal ambtelijke vangers gestegen tot meer dan 300. Dit voorjaar stond in de provincie Utrecht opnieuw een uitbreiding van het aantal vangers ter discussie. Met het oog op deze beslissing werd op 15 februari in De Meem een thema-middag gehouden over de muskusrattenbestrijding.

De eerste spreker, de heer De Feijter, hoofd Bureau Waterschappen van de dienst Water en Milieu van de provincie Utrecht, verhaalde hoe de muskusrat zijn intrede deed in Nederland en de vangerij begon. Omdat hij schade toebrengt aan watergangen en dijken is de bestrijding ingezet. De muskusrat mocht hier geen vaste voet aan de wal krijgen. Het mocht echter niet baten; de rat breidde zijn verspreidingsgebied uit. En behoorlijk spectaculair ook.

Over de werkelijke grootte van de populatie in Nederland is niets bekend. Het enige gegeven dat er is zijn de aantallen gevangen dieren. Werden de vangstgegevens door de eerste spreker nog gebruikt als schatter voor de populatiegrootte, de heer Tempels, beheerder muskusrattenbestrijding bij dezelfde dienst, gaf zo zijn eigen interpretatie. Hij beweerde dat plaatselijke stabilisatie van de aantallen gevangen ratten niet zozeer duidt op een stabilisatie van de stand, maar eerder op het bereiken van de maximale vangcapaciteit. Zijn boodschap was duidelijk: om de muskusrat enigszins onder controle te houden moet het aantal ambtelijke vangers zeker omhoog.

De laatste spreker, de heer Haen, die volgens eigen zeggen sprak in de functie van organisatie-adviseur en uitdrukkelijk niet als vertegenwoordiger van de Firma Bisam (een firma die handelt in vangmaterialen), pleitte ervoor de vangerij te privatiseren. Op dit moment gaat er zo'n slordige 21 miljoen om in de bestrijding en de begroting stijgt nog steeds. Verstandig dus om de bestrijding (in elk geval gedeeltelijk) over te doen aan het bedrijfsleven, die immers altijd flexibeler ("meer dan de uitrukkende brandweer"), dus beter en goedkoper kan 'produceren'.

Tot zover de spontane voorlichting. Maar niet iedereen in de zaal was tevredengesteld. Zo waren er de boeren die de bestrijding ook zelf ter hand wilden nemen. Alle sprekers hadden

eindelijk de aap uit de mouw: over de schade en het voorkómen daarvan door bestrijding zijn absoluut geen gegevens voorhanden. "Maar ongetwijfeld is de schade enorm". Wat zij uit eigen ervaring hadden meegemaakt? Nou, van de sprekers was er wel één die zich toch wel één tot drie gevallen kon herinneren. Maar ja, dat komt natuurlijk omdat de bestrijding zoveel schade voorkomt! Er was ook weleens overwogen om een praktijkproef te

foto Fred Hess

deze groep voorzichtig naar de zijlijn gerangeerd. Een aantal boeren voelde zich onterecht buiten spel gezet. De proef in de Lopikerwaard, waarbij boeren werden ingezet om de muskusratten te lijf te gaan, was toch immers met succes verlopen? Een voorzichtige poging van de heer Haen om met de boeren een coalitie te vormen tegen de ambtelijke vangers liep echter op niets uit. Een werknemer van Staatsbosbeheer zag evenwel zijn kans schoon: hoewel hij absoluut geen last had van zijn "collega's muskusrattenbestrijders" in de broedtijd (zoals door de heer Haen werd gesuggereerd), zou hij ook graag zelf de bestrijding ter hand willen nemen.

De hamvraag kwam nog. Iemand van een gemeente was het belangensteekspel kennelijk beu geworden en riep de heren tot de orde. Zij wilde nu wel eens weten om hoeveel schade het nu eigenlijk ging en in welke mate de schade door de bestrijding werd voorkomen. In de eigen gemeente was voor enige tonnen aan nieuwe oeverbeschoeiingen uitgegeven, hoe zat dat bijvoorbeeld in andere gemeenten? Zou het niet goedkoper zijn om de bestrijding te laten vervallen en die 21 miljoen uit te geven aan herstelwerkzaamheden als er schade zou zijn opgetreden? Nu kwam dan

...Aan het nut van de bestrijding wordt niet getwijfeld...

doen, maar dan moest je de muskusratten in een gebied hun gang laten gaan en dat werd toch niet aangedurfd. Bovendien zat je dan met de vergelijkbaarheid, want je wist immers nooit of je bij een vergelijking van twee gebieden wel evenveel muskusratten in die gebieden had. Kortom: van een praktijkproef is het nooit gekomen. Zeer illustratief was ook het gemompel vanachter de sprekerstafel op de vraag of die 21 miljoen niet beter aan herstel kan worden besteed: "Ja, die discussie, die heeft ook weleens op het ministerie gespeeld, maar ja, die discussie wordt daar niet graag gevoerd".

JE

Over fazantenkanonnen e.d.

Het kan altijd gekker. Men zou kunnen zeggen dat achter de lustgevoelens bij het doden van - of leed toebrengen aan - dieren een meer of minder ziekelijk sadisme schuilgaat. Alleen tegen deze achtergrond kan ik een nieuwe decadentie uit de Frans-Belgische grensstreek verklaren; het fazantenkanon.

Voortbordurend op het idee van de kleiduijf is in een jagersbrein een boos plan gerijpt en vervolgens ten uitvoer gebracht. Waarom de kleiduijf niet vervangen door levende fazanten, deze wat stimulerende middelen toedienen om het 'flap-effekt' op te wekken en zo ook écht wat te doden?

Dat de ingespoten stimulantia de

slachtoffers voor consumptie ongeschikt maken is bijzaak want om de 'oogst' van één dag, tellende 300 fazanten, binnen te houden, moet je van goede huize komen. En dat laatste lijkt niet het geval bij deze 'natuurminnaars'.

Omdat variatie op het thema simpel is, en er kennelijk ergens (Frankrijk weer eens) animo bestaat het ook uit te voeren, lijkt het tijd uit te kijken naar patrijzertanks, snippenslingers en konijn-a-pulten. Meer valt er niet over te zeggen.

RdB

Bron: 'Jaco', nr.23. Oktober 1989.

Vaccinatie tegen rabiës

Hebt u zich ook geërgerd aan het NOS-journaal toen de vaccinatie-actie tegen hondsdolheid van start ging? Dit gebeurde op 22 april jl. in Zuid-Limburg. Op de beeldbuis verscheen het Groene Gilde in uniform met hun jachthoorns en zij bliezen iets. Ja, wat eigenlijk? Wat hebben die er mee te maken? dacht ik. Niet veel, behalve dat zij geacht werden te weten waar de pakketjes met lokaas en het vaccin tegen rabiës moesten worden neergelegd. Waarom dan die koperblazende jagers voor de beeldbuis? Toen ik er wat langer over nadacht begreep ik het. De jachthoorn gebruikt men bij het 'doodblazen' (van het wild), het was dus een requiem. Een requiem voor een oud en hardnekkig vooroordeel: 'De jacht op de vos is goed, want daarmee bestrijd je hondsdolheid'.

Eeuwenlang was rabiësbestrijding het

belangrijkste argument voor de uitroeijingsjacht op de vos. Door meer en beter onderzoek aan het vossengedrag bleek dat jacht eerder verspreiding van deze ziekte in de hand werkt. Als men probeerde in een besmette streek de vos uit te roeien, lukte dat maar ten dele. Besmette vossen en zwervende vossen uit de omgeving kunnen met elkaar in contact komen. Daardoor bestaat de kans dat een infectiehaard zich verbreidt.

Orale vaccinatie is een goed alternatief, het is effectief en bovendien behoeven er geen moordpartijen te worden aangericht. Men legt capsules uit met vismeel en vet en daarin het vaccin. Als u in het bos een vreemd pakje vindt met 'Vorsicht Tollwut Impfstoff RAGE' erop, dan gaat het om hondsdolheidbestrijding volgens deze methode. Raak het pakje niet aan, laat het liggen. Het pakje is overigens onschadelijk voor de mens en huisdieren.

Dus wees niet boos op de NOS, liefst zien we iedere avond requiem-blazende jagers voor ieder dwaas en gewelddadig vooroordeel dat zij koesterden.

HdN

EENDEN KOOIEN

INGEZONDEN BRIEF

Geachte redactie,

In het maartnummer van Argus werd een aanbeveling gedaan om financiële steun te geven aan bijvoorbeeld 'Natuurmonumenten' of de provinciale stichtingen voor behoud van het landschap.

Maar van o.a. de Stichting Noordhollands Landschap weten wij dat zij eendenkooien onder haar beheer heeft waar bastaardeenden worden gevangen om de wilde eend als zuivere soort in stand te houden. De bastaardeenden worden dan aan de poelier verkocht en de opbrengst daarvan is voor de Stichting Noordhollands Landschap.

Volgens ons van de Belangengroep Rechten voor al wat leeft dus zéker geen aanbeveling waard om dáár donateur van te worden! Belangengroep Rechten voor al wat leeft

Leonard Bramerstraat 18
1816 TR Alkmaar

Naschrift redactie: Uiteraard strekt onze aanbeveling zich niet uit tot dergelijke clubs.

Ugilec

Ugilec, de stof die de PCB's moet vervangen en vooral wordt toegepast in de Westduitse mijnbouw, blijkt dezelfde toxicologische eigenschappen te hebben als PCB's, zoals verhoogde kans op tumoren, verminderde immunologische weerstand en negatief effect op de voorplanting van veel zoogdieren. Bovendien hoopt het zich ook op in vissen. Dit zijn de conclusies van een workshop van de Landbouw Adviescommissie. De Commissie zal haar conclusies o.a. voorleggen aan de Europese Gemeenschap. Ook zal druk worden uitgeoefend om de toepassing van deze stof op zo kort mogelijke termijn te verbieden. In Nederland is zo'n verbod al van kracht.

Kaderdag SKF foto Johan Webbink

Handel in planten en dieren

Op 26 april jl. is door TRAFFIC Nederland een studiedag georganiseerd naar aanleiding van een rapport over de handel in planten en dieren, de wet en de praktijk. De stichting TRAFFIC volgt de handel in wilde planten en dieren op de voet en verzamelt, analyseert en publiceert er gegevens over. De handel in dieren en planten is een miljardenzaak en hierdoor is het illegale circuit ook zeer lucratief en goed georganiseerd.

De legale handel wordt gereguleerd door CITES, the Convention on International Trade in Endangered Species, die op 1 juli 1975 in werking trad. De EG-landen hebben daarnaast nog 2 EG-verordeningen opgesteld. Voor het toepassen van CITES en de EG-verordeningen in Nederland worden de Wet Bedreigde Uitheemse Diersoorten uit 1977 en het In- en Uitvoerbesluit uit 1985 gebruikt.

Nederland werd in 1984 lid van CITES wat betekende dat de Nederlandse wetgeving moest worden aangepast. Het

ministerie van Landbouw en Visserij was daarmee echter te laat en onvolledig. Het ministerie verwees naar de nog op te stellen Flora- en Faunawet, zodat ook nu de noodzakelijke aanpassingen nog niet zijn geregeld. Gevolg is dat Nederland de EG-verordeningen inzake CITES niet volledig nakomt. Aangezien de nieuwe Flora- en Faunawet niet vóór 1993 te verwachten is moet Nederland op korte termijn de bestaande wetgeving op dit punt aanpassen. TRAFFIC stelt dat verder uitstel anders zal kunnen leiden tot een aanklacht tegen ons land bij het Europees Hof van Justitie. Hieruit blijkt weer eens de laksheid van de Nederlandse overheid en met name 'het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij inzake aanpassingen van de wet aan Europese normen. Met de uitvoering van de EG-Vogelrichtlijn was het immers al even droef gesteld!

Een van de aanbevelingen die in het rapport van TRAFFIC genoemd worden naast uitbreiding van de wet Bedreigde

op de zelfde Wⁿ

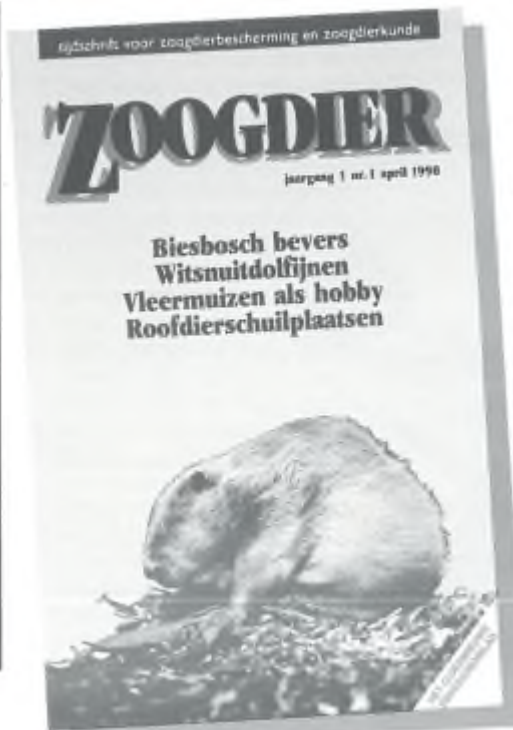
Uitheemse Diersoorten betreft registratie van het handelsverkeer in niet-beschermde dier- en plantesoorten. Hiermee en met gegevens over de aantalsontwikkelingen in de natuur kan men beter en sneller beslissen over het al of niet beschermen van een soort. Ook moet de controle bij de grenzen verbeterd worden. Tevens moet er een beleid komen voor de opslag van in beslag genomen planten en dieren.

PdJ

Brouwer, H., 1990. Studiedag handel in planten en dieren, wet en praktijk: Toepassing en handhaving van de Conventie van Washington (CITES) in Nederland. Rapport nr. 7, TRAFFIC Nederland,

"Zoogdier"

In april van dit jaar is een gloednieuw tijdschrift over zoogdieren uitgekomen: "ZOOGDIER" heet het. Lutra-informatie van de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming en Carnivora, het blad van de Nationale Campagne Bescherming Roofdieren, zijn in dit blad opgegaan. Het eerste nummer is zeer veelbelovend, met o.a. artikelen over witsnuitdolfijnen, bevers, vleermuizen en kunstmatige schuilplaatsen voor marterachtigen. En, ook zeker het vermelden waard: één van de twee kapiteins op het schip is een oud-eindredacteur van Argus, namelijk Reinier Akkermans!

ZOOGDIER

Zoogdier is een uitgave van de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming en de Nationale Campagne Bescherming Roofdieren.

U kunt abonnee worden van het tijdschrift **Zoogdier** voor f 22,50 of 400 Bfr. per jaar. Daarvoor krijgt u het tijdschrift vier keer per jaar.

U kunt ook eerst een proefnummer aanvragen door overmaking van f 2,50 op girorekening 203737 of 50 Bfr. op rekening 000-1486269-35 t.n.v. Penningmeester VZZ, Arnhem, onder vermelding van 'Proefnummer **Zoogdier**'.

Zoogdier het tijdschrift voor bescherming en studie van zoogdieren.

DE TOEKOMST TER DISCUSSIE

Op zaterdag 21 april is een kaderdag gehouden voor de leden van SKF, waaraan zo'n 30 actieve leden deelnamen. De laatste keer was dat geweest in 1987. Bij velen leefde het idee dat het goed zou zijn om opnieuw een dag intensief met elkaar van gedachten te wisselen over de toekomst van SKF. Dit moest liefst uitmonden in de oprichting van een aantal werkgroepjes, die dan binnen enkele maanden met een plan zouden moeten komen om de naar voren gekomen ideeën nader in te vullen.

Dankzij de familie Stockmann, die hun huis en tuin gastvrij openstelden, konden wij deze dag in een prachtige omgeving doorbrengen. Temidden van ons jachtgebied, want er liep continu een jager rond het huis te scharrelen. Tijdens de ochtend werd in groepjes gediscussieerd over onder andere de toekomstige strategie, pers en voorlichting, veld- en aktiewerk. In de middag volgde een plenaire bijeenkomst waar de samenvattingen en conclusies van de groepen werden besproken onder leiding van de dagvoorzitter, Hugh Gallacher, die ons overigens uitstekend aan de tijdsplanning wist te houden.

Strategie

Het meest controversiële punt was de keuze van het doel waarop de stichting zich de komende jaren moet gaan richten.

Enerzijds waren er mensen die meenden dat SKF zich voornamelijk moet blijven richten op het totstandkomen van een algeheel jacht-verbod. Bij de oprichting 15 jaar geleden vormde het anti-jacht beleid het belangrijkste uitgangspunt in een tijd dat jacht algemeen werd aanvaard en noodzakelijk geacht. Als organisatie die zich profileerde met dit geheel nieuwe en radicale standpunt is de stichting geworden tot wat zij nu is. We hebben echter tot op heden dit doel nog lang niet bereikt en wij zullen ons hier met volle energie op moeten blijven storten, aldus deze mensen.

Anderzijds gaan er steeds meer stemmen op de naam Kritisch Faunabeheer meer in het beleid tot uitdrukking te brengen. We heten immers niet: de Stichting Anti-Jacht. Deze mensen willen dat SKF zich meer algemeen met bescherming en behoud van de gehele in het wild levende fauna gaat bezighouden. Onze ideeën over de jacht zijn inmiddels tot het grote publiek doorgedrongen en jacht wordt door de meesten niet meer als vanzelfsprekend gezien. Ons anti-jacht-beleid zal zich verder vooral op de politiek moeten concentreren om de jachtwet te wijzigen. Het is daarom nu mogelijk en ook nodig onze doelstelling te verbreden, aldus deze tweede visie, en ons meer te gaan richten op natuur en fauna in zijn geheel.

De werkgroep die de voors en tegens van beide strategieën op een rijtje zal zetten, zal binnen enkele maanden advies uitbrengen aan het bestuur.

Andere werkgroepen

Behalve strategie-werkgroepen zijn er werkgroepen ingesteld in de organisatorische sfeer en de voorlichtings sfeer. Zo zal worden gedacht over het betrekken van een kantoor, als centraal punt waar men bereikbaar is en waar een archief gehuisvest kan worden. Om het organiseren van acties gemakkelijker te laten verlopen zal een actie-checklist worden opgesteld. Een andere groep zal zich buigen over de opzet van communicatietrainingen om beter in te kunnen spelen op pers, radio en televisie. Daarnaast staan onder andere een nieuwe voorlichtingsstand, een nieuwe folder en een lessenmap voor de

basisschool op het programma, alsmede de organisatie van een symposium over de Flora- en Faunawet. In totaal zijn 16 groepjes samengesteld. Over de produktiviteit en het uiteindelijke effect van de werkgroepen valt pas over enkele maanden meer te zeggen. Maar ongeacht het resultaat kan nu al gesteld worden dat het goed is voor een organisatie zich af en toe te beraden over de doelstellingen en de werkwijze. Bijkomend voordeel van dergelijke bijeenkomsten is dat er een uitwisseling van ideeën plaats kan vinden tussen de reeds vele jaren actief zijnde leden en de nieuwkomers. Daarnaast worden de onderlinge contacten vernieuwd en versterkt, hetgeen het enthousiasme vergroot en de stichting ten goede zal komen. Naar mijn mening was de dag een succes en is het zinvol om dergelijke dagen regelmatig te blijven organiseren.

Pauline de Jong

Wenst u meer informatie of heeft u zin om in een werkgroepje zitting te nemen, dan kunt u contact opnemen met Hugh Gallacher, telefoon 02522-15510.

AGENDA ACHTERAF

een kijkje in de keuken van het bestuur van SKF

eind maart. Ook SKF zet haar handtekening onder de brief die door de provinciale natuurbeschermingsorganisaties van Gelderland wordt gestuurd naar de nieuwe dijkgraaf van Noord-Oost Veluwe. In de brief wordt de dijkgraaf opgeroepen de ecologische belangen daadwerkelijk te laten doorklinken in het waterbeheer.

29 maart. De uitspraak van de Raad van State in de Arob-procedure over afschot van rotganzen wordt wederom uitgesteld. Desalniettemin lijkt de rotganzen-procedure de Raad van State wel te hebben wakker geschud. Begin april besluit de Raad van State de minister een dikke onvoldoende te geven voor de concept Flora-en Faunawet: of hij zijn huiswerk maar wil overdoen.

13 april Er komt een aanvraag binnen om informatie over de mogelijkheden tot afschaffing van de jacht op gemeentegronden. De SKF was al bezig met een notitie hierover. Deze zal nu met spoed worden uitgebracht.

22 april Kaderdag. Mensen die actief zijn binnen SKF buigen zich over de vraag welke richting de SKF moet inslaan in de jaren 90. Op deze pagina een kort verslag.

10 mei De Raad van State heeft uitspraak gedaan: afschot van rotganzen en roeken is eindelijk voorbij! SKF maakt door middel van een persbericht de uitspraak wereldkundig. In de volgende Argus meer hierover!

15 juni. Behandeling bezwaarschrift van SKF over kraaien- vangkooien door bezwarencommissie van Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij! Wordt vervolgd...

ARGUS INTERNATIONAL

foto Theo Verstrael

Jagers, beren en trekvogels in de Pyreneeën

"Pour les tuer?", vroeg een lief, blond meisje met een engelachtig stemmetje. Ze kon niet begrijpen dat ik alleen maar naar vogels kéék door mijn kijker. Fransen vinden dat alles wat in het wild rondloopt en vliegt er is om te doden en op te eten. Maar er zijn ook andere Fransen. Zo is er het project Migrans, een samenwerkingsverband van zes natuurbeschermingsverenigingen uit Zuid-Frankrijk. Door hun toedoen ontstond onder andere de "col libre", een telpost op de col d'Organdeska in de Pyreneeën waar voorheen jagers trekvogels uit het noorden bij honderden neerknalden. Deze pas is nu al tien jaar lang vrij van lood en kruitdamp en wordt verhuurd aan de vogelbescherming. De bedoeling is ten eerste om de vogels een vrije passage naar het zuiden te garanderen, verder om onderzoek te doen door middel van tellingen, en om voorlichting te geven aan een breed publiek.

We hebben gezien hoe er bij zo'n telpost een ruimte is ingericht om informatie te geven. Schoolkinderen bezoeken deze telposten en mogen een halve dag meedoen aan het telwerk. Op deze wijze worden ze 'gesensibiliseerd'. Op de telpost in Montagne de Serre, vlakbij Clermont-Ferrand waren bijvoorbeeld van begin september tot half oktober al 60 klassen van ca. 30 leerlingen geweest. Ook aan toeristen

geeft men informatie. De 'ecologistes' zijn optimistisch. De toekomst is aan ons zeggen zij, want de jagers zijn immers allemaal oud!

Helaas kan ik die optimistische toekomstvisie niet delen. Ik denk dat tradities een lang leven hebben en dat mentaliteitsverandering een kwestie van lange duur is. Het nieuwe Europa, het Europese parlement, bieden mogelijkheden om gezamenlijk wat tegen de jacht te ondernemen. Dit meent ook de voorlichter in een reservaat voor bruine beren in de Valée d'Aspe. Hij is een welbespraakt advocaat voor de wilde fauna. Hier blijkt dat ook de Franse jagers bezig zijn met image-verbetering¹: een onderzoek naar het gedrag van de beren wordt door hen betaald. Herders worden door de Franse overheid schadeloos gesteld als een beer zich aan een "brebis" vergrijpt. Toch gaat het niet goed met de Pyreneeën-beren. Er zijn er nog maar 8 of 10, de laatste jaren zijn geen jongen meer getraceerd.

Deze beren, maar zeker de trekvogels behoren aan alle Europeanen. De Franse natuurbeschermingsinitiatieven verdienen daarom onze steun en aandacht en geven aan hoe belangrijk acties op Europees niveau zijn voor de bescherming van de wilde fauna.

Iris Schmitz
Amersfoort

Italië

De Lega per l'Abolizione della Caccia (LAC) is een Italiaanse anti-jacht vereniging die zich actief inzet voor de bescherming van de fauna in Italië. De vereniging (letterlijk vertaald: Vereniging voor de Afschaffing van de Jacht) wil mensen zo veel mogelijk informeren over hun acties en over de jachtpraktijken in hun land.

foto Lega per L'Abolizione della Caccia

Eén van de grootste problemen waar zij mee te kampen hebben is de illegale vangst van doortrekkende zangvogels. De vogels worden vooral gevangen met netten, die verdekt worden opgesteld tussen bosjes en langs paden van de valeien rond Brescia in Noord-Italië. Het merendeel van de gevangen vogels betreft roodborsten, lijsterachtigen en winterkoninkjes, dus vooral insekteneters, die na een urenlange lijdensweg sterven met gebroken pootjes.

De LAC organiseert elk weekend van augustus tot september (wanneer de meeste vogels worden gevangen) tochten om netten en vallen te verwijderen. Dit karwei is een beetje riskant, omdat mensen op het platteland erg trots zijn op dergelijke vangsten, hoewel ze illegaal zijn.

Mensen die geïnteresseerd zijn om een paar dagen mee te helpen of die een financiële bijdrage willen doen, kunnen contact opnemen met:

Guido de Filippo Via Felice Casati 7/9
20124 Milano (02)202826

1. Jagers hebben uit armoede zelfs een 'voorlichtingscampagne' op de radio gehouden, zo meldde de Raad van Europa in Naturopa nieuwsbrief nr.89-6. (Noot van de redactie)

Voor wie meer wil weten:
Project Migrans, 2 bis Rue du Clos-Perret, 63100 Clermont-Ferrand
Over de bruine beer: Fonds d'Intervention ecopastoral ours pyréné, B.P. 508-64010, Pau-Université-Cedex.

ZWANENJACHT

Het is vrijdagochtend 30 maart, kwart voor acht 's morgens. De zon schijnt mooi over de weilanden achter ons huis. Vanaf de ontbijt tafel kan je ook deze ochtend weer kilometers ver kijken. Alom vrede, tot er gewerschoten klinken. Nu zijn wij dat wel gewend, maar alleen in het jachtseizoen en dan elke zaterdagochtend. Onze hond gaat vreselijk tekeer: ja daar lopen heel in de verte twee jagers. Ik kan mijn ogen niet geloven, tussen al de broedende weidevogels lopen twee mannen en ze schieten op zwanen!

Ik bel onmiddellijk de politie, maar die zegt: "Dat mag hoor, mevrouw, ze hebben toestemming van het Ministerie van Landbouw. Gaat het om twee mannen, ja? O, dan is het goed hoor." Inmiddels is het acht uur geworden. Ik bel verder en probeer de wethouder van milieu te pakken te krijgen. Op het gemeentehuis is nog niemand aanwezig, wat nu? Dan maar wat ruggespraak met Kritisch Faunabeheer, waar ik donateur van ben, denk ik. Het secretariaat beveelt Fred Hess aan.

Antwoordapparaat. Vlug spreek ik mijn boodschap in. En nu? De plaatselijke kranten bellen, valt mij in. Eén ervan krijg ik te pakken: ze zullen het doorgeven.

Het gaat te traag, straks weet geen mens meer van deze wandaad. Ik hol naar de burens: "Hebben jullie een fototoestel met een filmpje?". Ja. Klompen aan en oude jas met grote zakken, het fototoestel veilig weggeborgen, en de weilanden in. De buurvrouw biedt rugdekking door boven uit het raam te kijken. Op naar de plaats des onheils. Inmiddels is het vijf voor half negen.

Twee jagers komen me tegemoet lopen, geweer ontgrendeld. Ik maak twee foto's van ze, maar helaas, ze hebben het toch te vlug door en willen niet herkend worden. Ik loop verder naar het slachtveld. Zeven zwanen liggen op een hoop gegooid en verspreid over ongeveer 100 meter zie ik nog veel meer doodgeschoten zwanen. Echt een heel koppel.

Teruggekomen fiets ik vlug naar de plek waar ik de Landrovers van de jagers vermoed. En ja hoor: vier mannen. Ik durf niet te dichtbij foto's te nemen. Het toestel is nota bene niet eens van mij. De vergunninghouder wil met me piraten, komt naar me toe. Maar ik praat niet met jagers. Uit ervaring weet ik dat dat niet gaat; bovendien ben ik kwetsbaar. Ik heb een paar katten, een hond, schapen enzovoort lopen, wie weet..?

foto's schrijfster

Thuisgekomen krijg ik telefoon van Fred Hess. Hij komt onmiddellijk. Hoera, dan kan hij de plaatselijke pers deskundig te woord staan. Bij de krant zijn ze wakker geworden, ze komen om half elf naar mijn huis. We gaan de weilanden in, dat wil zeggen, Fred Hess en ik: de krant moet naar een andere klus. Alle zwanen zijn weggehaald; wat veertjes en laarsafdrukken zijn stille getuigen. We rijden rond, maar er is niets meer van de jagers te bekennen.

De foto's heb ik meteen laten ontwikkelen: ze zijn goed gelukt. Ik bel de plaatselijke kranten weer. Gelukkig is er nu veel belangstelling. Journalisten rijden af en aan. Ik vertel wat ik weet en deel foto's uit.

Maandagmorgen 2 april belt de milieuambtenaar van Nieuwerkerk aan den IJssel mij op. Hij had vrijdag 30 maart vrij, anders was hij ter plekke gaan kijken. Ook hij neemt dit hele drama gelukkig zeer serieus.

(Naam en adres bij de redactie bekend)

Zwanen zijn geen jachtwild, maar mogen veelal met toestemming van het ministerie geschoten worden in verband met schade, vooral van groepen jonge dieren. SKF is bezig met een onderzoek naar het schieten van knobbelzwanen. Als u ervaringen heeft die vergelijkbaar zijn met het bovenstaande, of anderszins informatie kunt verstrekken, kunt u contact opnemen met Fred Hess, telefoon 070-258312.

